

वैभवराणा २०१५-१६

महाराणा प्रतापसिंह शिक्षण संस्था, मुंबईचे
आनंदीबाई रावराणे कला, वाणिज्य व
विज्ञान महाविद्यालय, वैभववाडी
(स्थापना : सन १९९२)

वैभवराणा

वार्षिक अंक सन २०१५ - १६

- संपादक मंडळ -

- अध्यक्ष -

प्राचार्य डॉ. सी. एस. काकडे

- कार्यकारी संयादक -

प्रा. सौ. एस. एस. पाटील - (मराठी विभाग)

- विभागीय संयादक -

प्रा.सौ. क्ही. सी. काकडे

- इंग्रजी विभाग

प्रा. ए. एम. कांबळे

- हिंदी विभाग

प्रा. डॉ. क्ही. एस. जाधव

- विज्ञान विभाग

फोन : (०२३६७) २३७२९५, फॅक्स : (०२३६७) २३७२९५

www.anandibaivaibhav.co.in

आनंदीबाई रावराणे कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय, वैभववाडी

वैभवराणा २०१५-१६

महाराणा प्रतापसिंह शिक्षण संस्था, मुंबई

- कार्यकारी मंडळ -

श्री. विनोदजी श्रीधर तावडे - अध्यक्ष

श्री. विश्वनाथ रामचंद्र रावराणे	उपाध्यक्ष	श्री. रघुनाथ फतेसिंग रावराणे	कार्याध्यक्ष
श्री. दयानंद पांडुरंग रावराणे	सचिव	श्री. शैलेंद्र सच्चिदानंद रावराणे	सहसचिव
श्री. विजय बाल्कृष्ण रावराणे	सहसचिव	श्री. अर्जुन बाबुराव रावराणे	कोषाध्याक्ष
श्री. सदानंद दत्ताराम रावराणे	सदस्य	श्री. प्रभानंद शंकर रावराणे	सदस्य
श्री. गणपत दाजी रावराणे	सदस्य	श्री. देवेंद्र तानाजी रावराणे	सदस्य
श्री. चंद्रशेखर महादेव रावराणे	सदस्य	श्री. यशवंत पांडुरंग रावराणे	सदस्य
श्री. जयसिंग परशुराम रावराणे	सदस्य	श्री. सत्यवान बाल्कृष्ण रावराणे	सदस्य

स्थानिक व्यवस्थापन समिती

श्री. रघुनाथ फतेसिंग रावराणे	-	अध्यक्ष
श्री. दयानंद पांडुरंग रावराणे	-	सचिव
श्री. यशवंत पांडुरंग रावराणे	-	सदस्य
श्री. विजय बाल्कृष्ण रावराणे	-	सदस्य
श्री. बाल्कृष्ण नारायण रावराणे	-	सदस्य
डॉ. संजय भिकाजी मराठे	-	सदस्य
प्रा. डॉ. नामदेव विठ्ठल गवळी	-	प्राध्यापक प्रतिनिधी
प्रा. राणोजी दत्तू देसाई	-	प्राध्यापक प्रतिनिधी
प्रा. सौ. वंदना चंद्रकांत काकडे	-	प्राध्यापक प्रतिनिधी
श्री. संजय शिवाजी रावराणे	-	शिक्षकेतर कर्मचारी प्रतिनिधी
प्रा.डॉ. चंद्रकांत सिताराम काकडे	-	प्राचार्य / सचिव

स्थानिक समिती

श्री. सज्जन विनायक रावराणे	अध्यक्ष	श्री. वासुदेव दाजी रावराणे	उपाध्यक्ष
श्री. वसंत शांताराम रावराणे	सचिव	श्री. महेश धोंडजी रावराणे	कोषाध्याक्ष
श्री. बाल्कृष्ण नारायण रावराणे	सदस्य	श्री. प्रमोद पुंडलिक रावराणे	सदस्य

प्राच्यार्थचे मनोगत...

महाविद्यालयाचा “वैभवराणा” हा वार्षिकांक आपल्या हाती देत असताना मला अतिशय आनंद होत आहे. महाराणा प्रतापसिंह शिक्षण संस्थेचे अध्यक्ष नामदार श्री. विनोदजी तावडे साहेब, मंत्री - शालेय, उच्च व तंत्रशिक्षण, वैद्यकीय शिक्षण विभाग, सांस्कृतिक, मराठी भाषा व क्रीडा विभाग, महाराष्ट्र राज्य यांचे मार्गदर्शन आणि संस्थेचे पदाधिकारी, विश्वस्त यांच्या अथव प्रयत्नातून साकारलेले आनंदीबाई रावराणे कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय म्हणजे अभिमान आणि आनंदाचा ठेवा आहे. या महाविद्यालयाचे विद्यार्थी आधुनिक प्रवाह व परिवर्तनाशी जोडले जात शिक्षण घेतात याचा अभिमान तर Dream + Action = Success या सूत्राने त्यांच्यासाठी शिक्षणासाठी वाट सोपी व सुलभ झाली, याचा आनंद आहे.

या शैक्षणिक वर्षात महाविद्यालयाच्या कला शाखेस मुंबई विद्यापीठाची कायम संलग्नता मिळाली. जिल्हास्तरीय वरीष्ठ महाविद्यालयांचे ‘आळान शिबीर’ व डीएलएलई विभागाचा ‘उडान महोत्सव’ आयोजित करण्यात आले. त्याचबरोबर मुंबई विद्यापीठाच्या क्रीडा विभागातील ज्युडो व कुस्ती प्रकारात महाविद्यालय रौप्य पदकाचे मानकरी ठरले. तसेच एनएसएस विभागातील रक्तदान उपक्रमास जिल्हास्तरीय तृतीय क्रमांकाचे पारितोषिक मिळाले. याचा विशेष आनंद वाटतो.

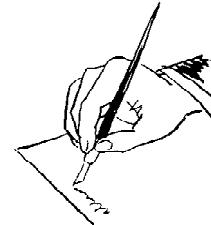
तृतीय वर्ष विज्ञान शाखेचे सर्व विषय असलेले जिल्ह्यातील हे एकमेव महाविद्यालय असून स्वतंत्र संगणक कक्ष व सुसज्ज प्रयोगशाळा विद्यार्थ्यांना प्राप्त करून दिलेली आहे. याप्रमाणेच महाविद्यालयाच्या निकालात उत्तरोत्तर प्रगती होत आहे. यात महाविद्यालयातील शिक्षक-शिक्षकेतर कर्मचारी यांचे या सर्वांमध्ये योगदान आहे.

महाराणा प्रतापसिंह शिक्षण संस्थेचे अध्यक्ष मा. नामदार श्री. विनोदजी तावडेसाहेब, कार्याध्यक्ष मा. श्री. रघुनाथ रावराणे व सचिव मा. श्री. दयानंद पां. रावराणे यांचे समर्थ नेतृत्व आणि संस्थेचे सर्व संचालक, स्थानिक व्यवस्थापन समितीचे मा. पदाधिकारी यांचे प्रोत्साहन यामुळे आज महाविद्यालयाची यशस्वी वाटचाल सुरु आहे.

- प्राच्यार्थ डॉ. सी. ऐस. काकडे

संपादकीय...

‘वैभवराणा’ हा आमच्या महाविद्यालयाचा वार्षिकांक म्हणजे विद्यार्थ्यांच्या विचारशक्ती-कल्पनाशक्ती आणि वास्तवाचे असणारे आकलन व्यक्त करण्याचे माध्यम. त्यांच्या या शब्दजाणीवेतून साकारलेला हा वार्षिकांक आपल्या हाती देताना आनंद तर आहेच!

नावातच ‘वैभव’ असणारा भुप्रदेश तसा निसर्गाने संपन्न आहे. नैसर्गिक, ऐतिहासिक, धार्मिक स्थळांची एक देणगी या भुप्रदेशाला लाभलेली आहे. अशा ‘वैभवात’ वावरणारे आमचे विद्यार्थी ‘नेट’ मयतेच्या तुलनेने ग्रामीण भागातील आहेत. पण याचमुळे त्यांच्या अनुभव विश्वाला अस्सलतेची किनार आहे. या अस्सल अनुभवविश्वातून त्यांची विचारधारा घडत जाते. महाविद्यालयीन टप्प्यावर उभं असताना स्वतःतील या नव्या रूपाचीही ओळख होते. या ओळखीला अधिक चांगलं रूप देण्यासाठी, त्यातील दृढता जपण्यासाठी ‘वैभवराणा’चं काम तेवढंच महत्त्वाचं ठरतं. विद्यार्थ्यांच्या लिहीत्या हातांना बळ देण्याचं काम हा वार्षिकांक करतो.

साहित्य विश्वात पहिलं पाऊल टाकणारे हे आमचे विद्यार्थी म्हणजे उद्याचे प्रगत्यभ वाचक-लेखक ही असतील. आज त्यांचं व्यक्त होणं महत्त्वाचं आहे. मनातलं कागदावर शब्दातून व्यक्त होतच असं नाही. त्यासाठी इच्छाशक्ती आणि शब्दधनही असावं लागतं. ‘वैभवराणा’ मुलांच्या मनात अशी इच्छाशक्ती निर्माण करतो. शब्दधनासाठी ग्रंथालयात जाण्यास उद्युक्त करतो. त्यातूनच वेगवेगळे विषय मांडण्यासाठी हात तिहीते झालेत. लेख-कविता यातून व्यक्त होतानाच काहीजणांनी शब्दधन शब्दशः साठविण्याच्या निमित्ताने ‘संकलन’ हेच विशेष मानलं आहे. ते संकलन ग्रंथ वर्तमानपत्र आणि ‘ई’ माध्यमातलेही आहे. जे आवडले ते घेतले आणि इतरांनाही काही चांगले दिले, अशी या संकलकांची जणू भूमिका आहे.

विद्यार्थ्यांच्या या साहित्य-लेखनाबरोबरच अभ्यासेतर विविध उपक्रमशील विभांगाचे दर्शनही वैभवराणातून घडते. हे सर्व विभाग म्हणजे विद्यार्थ्यांच्या विविध कला-गुणांना वाव देणारी हक्काची व्यासपीठ असतात. या व्यासपीठावर प्रत्येक विद्यार्थ्यांचं एकदा तरी पाऊल पडतं. त्यातूनच त्याच्या सर्वांगीण व्यक्तीमत्त्वाची एक पायाभरणी होत असते. महाविद्यालयातून बाहेर पडणारा विद्यार्थी परिपूर्ण असावा, त्यातून त्याचे भविष्य घडावे हे स्वप्न महाविद्यालय आणि संस्थेचे आहे.

असा हा ‘वैभवराणा’ पूर्णत्वास आणण्यासाठी संपादक मंडळाचे अध्यक्ष प्राचार्य डॉ. सी. एस. काकडे आणि विभागीय संपादक सहकारी यांचे सहकार्य लाभले. शिवाय महाराणा प्रतापसिंह शिक्षण संस्थेचे अध्यक्ष मा. नामदार विनोदजी तावडेसाहेब (शालेय शिक्षण, उच्च व तंत्र शिक्षण, सांस्कृतिक व क्रिडा मंत्री) यांचे या सगळ्यासाठी प्रोत्साहन अनमोल असेच असते. त्याचबरोबर उपाध्यक्ष मा. श्री. विश्वनाथ रावराणे, कार्याध्यक्ष मा. श्री. रघुनाथ रावराणे, सचिव मा. श्री. दयानंद रावराणे, सहसचिव मा. श्री. विजय रावराणे, मा. श्री. शैलेंद्र रावराणे, कोषाध्यक्ष, मा. श्री. अर्जुन रावराणे आणि इतर पदाधिकारी यांचेही मार्गदर्शन मोलाचे असते. म्हणून हा ‘वैभवराणा’ आपल्यापर्यंत पोहोचू शकतो.

‘वैभवराणा’ची छपाई करणाऱ्या ‘स्वरूपानंद प्रिटींग सर्व्हसेस’ च्या सहकार्याबद्दल धन्यवाद !

- प्रा. सौ. एस. उस. याटील

कार्याध्यक्ष मनोगत - वैभवराणा निमित्त...

शिक्षणसंस्था म्हणजे ज्ञान, संस्कार व व्यक्तिमत्व विकासाला प्रेरणा मिळारे एक महत्त्वाचे ठिकाण होय. महाराणा प्रतापसिंह शिक्षण संस्थेचे घोषवाक्य 'विद्या परं दैवत' हे असून सन १९९२ मध्ये स्थापन झालेल्या कला शाखेचे 'आनंदीबाई रावराणे कला वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय वैभववाडी' अशा भव्य वटवृक्षात रुपांतर झालेले आहे, याचा आनंद होत आहे. या भागातील युवकांना उच्च शिक्षण देत असतानाच त्यांच्या कला-गुणांना चालना देणारे, त्यांना रोजगार व स्वयंरोजगारासाठी सक्षम बनवून कोकण विकासाचा पर्यायाने राष्ट्र उभारणीचा वसा घेतलेले हे महाविद्यालय ! आपल्या महाविद्यालयाचा प्रगती आलेख सातत्याने वाढतो आहे. यामुळे येत्या शैक्षणिक वर्षात रौप्य महोत्सवी वर्ष म्हणून साजरे करण्यास आम्ही सर्व उत्सुक आहोत.

मित्र हो, महाविद्यालयीन जीवनात विद्यार्थ्यांच्या चतुरस्र विकासासाठी नियतकालिक एक अभिव्यक्तीचे सशक्त माध्यम मानले जाते. विद्यार्थ्यांनी आपल्या परिश्रमाने फुलविलेले यशाचे रोपटे आणि सर्वात महत्त्वाचे म्हणजे आमच्या युवा वर्गाने आपली प्रतिमा व कल्पना यांनी रुदावलेला हा 'वैभवराणा' वार्षिकांक स्वार्थी आकडेमाडीच्या व्यवहारी जगापेक्षा बराच वेगळा आहे. असायलाच हवा, याचा प्रत्यक्ष प्रत्यय या अंकावरून आपणास येईल.

मा. आमदार श्री. विनोदजी तावडे (शालेय शिक्षण, उच्च व तंत्र शिक्षण, सांस्कृतिक व क्रीडा मंत्री) यांच्या सारखे धडाडीचे नेतृत्व संस्थेला अध्यक्ष म्हणून लाभले त्यामुळेच 'वैभव प्रकल्प' अंतर्गत आपले हे महाविद्यालय मुंबई विद्यापीठातील ग्रामीण भागातील नामवंत म्हणून वाटचाल करीत आहे. 'वैभव प्रकल्प' अंतर्गत महाविद्यालयाच्या इमारतीचे काम पूर्णत्वास येत असून कला, वाणिज्य व विज्ञान या तीनही शाखांना पुरेशी जागा या इमारतीत आहे. त्याशिवाय भव्य ग्रंथालय, क्लासरूम, सुसज्ज प्रयोगशाळा, मुला-मुलीकरीता स्वतंत्र दालन, स्वच्छतागृह इत्यादी अद्यावत सोयी प्राप्त झाल्यानंतर कल शाखेला मुंबई विद्यापीठाचे कायम संलग्निकरण मिळाले, ही आनंदाची बाब आहे.

प्रगती आणि परिवर्तनासोबत अनेक प्राध्यापकांचे संशोधन राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय स्तरावर सादरीकरण व जर्नल्समधून प्रसिद्ध होत आहे. कला व क्रीडा या क्षेत्रातदेखील विद्यार्थी राष्ट्रीय पातळीवर उल्लेखनीय यश प्राप्त करीत आहेत. उत्कृष्ट निकालाची परंपरा विद्यापीठ स्तरावर सुवर्णपदकासह विद्यार्थ्यांनी राखली आहे. महाविद्यालयाची ही प्रगती पाहता विकासाचा एक मनोज्ञ मनोरा उभारण्याकडे प्राचार्य डॉ. सी. एस. काकडे यांचेही योगदान महत्त्वाचे आहे. या सर्व प्रगतीमध्ये संस्थेचे कार्यकारी मंडळ, संस्था सदस्य, शिक्षकवृद्ध, शिक्षकेतर कर्मचारी वृद्ध तसेच विद्यार्थी व समाजबांधव यांचेही भरीव योगदान आहे. या सर्वांचे मी आभार मानतो. धन्यवाद !

- रघुनाथ कर्तेसिंह रावराणे
कार्याध्यक्ष
महाराणा प्रतापसिंह शिक्षण संस्था

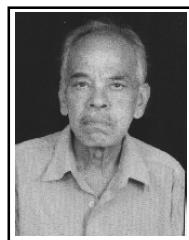
- महाविद्यालयीन कर्मचारी वृंद - शिक्षक कर्मचारी वर्ग २०१५-१६

०१.	प्राचार्य डॉ. सी. एस. काकडे	एम. एस्सी., पीएच.डी., डी.सी.ओ. (संख्याशास्त्र)
०२.	प्रा. डॉ. एन. व्ही. गवळी	एम. एम., बी.एड., डी. (सेट-मराठी)
०३.	प्रा. आर. डी. देसाई	एम. ए., बी.एड. (हिंदी)
०४.	प्रा. एस. एन. पाटील	एम. ए. (इतिहास)
०५.	प्रा. श्रीम. एस. एस. पाटील	एम. ए. (मराठी)
०६.	प्रा. डॉ. बी. डी. इंगवले	एम. ए. बी.एड., पीएच.डी. (अर्थशास्त्र)
०७.	प्रा. ए. एम. कांबळे	एम. ए. एम.एड., नेट (हिंदी)
०८.	प्रा. आर. एम. गुलदे	एम. ए. बी.एड., एम.फिल. (मानसशास्त्र)
०९.	प्रा. श्रीम. व्ही. सी. काकडे	एम. ए. बी.एड. (सेट - इंग्रजी) पी.जी.सी.टी.ई.
१०.	श्री. के. एम. वाघमारे (ग्रंथपाल)	एम. ए., एम. लीब., एम. फिल., (नेट, सेट)
११.	प्रा. एम. आय. कुंभार	एम. कॉम., एम. ए. (अर्थशास्त्र), एम. एड., डी.एम.एम. (सेट नेट - कॉमर्स)
१२.	प्रा. डी. एस. बेटकर	एम. ए. बी.एड. (नेट, नेट - इंग्रजी)
१३.	प्रा. एस. सी. राडे	एम. ए. (सेट - इंग्रजी)
१४.	प्रा. आर. बी. पाटील	एम. कॉम. (नेट - अकॉटंसी)
१५.	प्रा. एन. आर. हेदुळकर	एम. एस्सी. (सेट - प्राणीशास्त्र)
१६.	प्रा. डॉ. व्ही. एस. जाधव	एम. एस्सी., पीएच.डी. (संख्याशास्त्र)
१७.	प्रा. डी. एम. सिरसट	एम. एस्सी. (सेट, नेट - रसायनशास्त्र)
१८.	प्रा. आर. पी. काशेड्वी	एम. एस्सी. (नेट - वनस्पतीशास्त्र)
१९.	प्रा. एस. बी. कदम	एम. एस्सी. (नेट - गणित)
२०.	प्रा. एस. आर. कांबळे	एम. ए. (नेट - व्यावसायिक अर्थशास्त्र)
२१.	प्रा. डॉ. एम. ए. चौगुले	पीएच.डी. (भौतिकशास्त्र)
२२.	प्रा. के. एस. पाखरे	एम. एस्सी. (नेट - रसायनशास्त्र)
२३.	प्रा. आर. ए. भोसले	एम. कॉम. (नेट, जी. डी. सी. अॅन्ड ए.) वाणिज्य
२४.	डॉ. व्ही. ए. पैठणे	एम. एस्सी. पी. एच. डी. (वनस्पतीशास्त्र)
२५.	प्रा. एन. एस. चौधरी	एम. एस्सी. नेट (भौतिकशास्त्र)
२६.	प्रा. एस. एम. करपे	एम. एस्सी. नेट, गेट (रसायनशास्त्र)
२७.	प्रा. एस. बी. शिंदे	एम. एस्सी. सेट (भौतिकशास्त्र)
२८.	प्रा. श्रीम. पी. एस. सावंत	एम. एस्सी. (प्राणीशास्त्र)
२९.	प्रा. श्रीम. एन. एम. रावराणे	एम. एस्सी. (गणित)

- महाविद्यालयीन कर्मचारी वृंद - शिक्षकेतर कर्मचारी वर्ग - २०१५-१६

०१.	श्री. एस. एस. रावराणे	बी. कॉम.	अधिकारी
०२.	श्री. ए. डल्यू. जैतापकर	एच. एस. सी.	मुख्य लिपिक
०३.	श्री. बी. एस. रावराणे	एम. ए.	वरिष्ठ लिपीक
०४.	श्री. एस. डी. जाधव	बी. ए.	कनिष्ठ लिपिक
०५.	श्री. एम. जी. रावराणे	बी. कॉम.	प्रयोगशाळा सहाय्यक
०६.	श्री. जी. आर. रावराणे	एस. एस. सी.	ग्रंथालय परिचार
०७.	श्री. बी. एल. बावदाणे	एस. एस. सी.	प्रयोगशाळा परिचार
०८.	श्री. एस. डी. शेळके	बी. ए., बी.लीब.	ग्रंथालय परिचार
०९.	श्री. यु. एस. रावराणे	बी. कॉम.	प्रयोगशाळा परिचार
१०.	श्री. एम. जी. जाधव	एस. एस. सी.	ग्रंथालय परिचार
११.	कु. एम. एस. पेडणेकर	एस. एस. सी.	प्रयोगशाळा परिचार
१२.	श्री. आर. डी. गायकवाड	आठवी	शिपाई

भावपूर्ण श्रद्धांजली !

महाराणा प्रतापसिंह शिक्षण संस्थेच्या स्थानिक समितीचे सदस्य
कै. बाळकृष्ण नारायण रावराणे यांचे दि. १२-२-२०१६ रोजी दुःखद निधन झाले.
 त्यांचे जाणे आमच्यासाठी वेदनादायी आहे.
त्यांना भावपूर्ण श्रद्धांजली !

वैभवराणा २०१५-१६

‘वैभवराणा’ - सातवी आवृत्ती - वर्ष २०१५-१६ प्रकाशकीय - प्रकाशन व मालकी हक्कांसंबंधी प्रकटन (तत्त्वा क्र. ४ - उपविधी क्र. ८)

प्रकाशन स्थळ	:	आनंदीबाई रावराणे कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय, वैभववाडी
प्रकाशन काल	:	वार्षिक
मुद्रक	:	स्वरूपानंद प्रिंटिंग सर्विसेस, लांजा
राष्ट्रीयत्व	:	भारतीय
पत्ता	:	आनंदीबाई रावराणे कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय, वैभववाडी मु. पो. ता. वैभववाडी, जि. सिंधुदूर्ग
प्रकाशकाचे नांव	:	प्राचार्य डॉ. सी. एस. काकडे
राष्ट्रीयत्व	:	भारतीय
पत्ता	:	आनंदीबाई रावराणे कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय, वैभववाडी
संपादक	:	प्रा. सौ. एस. पाटील
पत्ता	:	आनंदीबाई रावराणे कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय, वैभववाडी
मालकी हक्क धारण		
करणाच्यांचे नाव व पत्ता	:	आनंदीबाई रावराणे कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय, वैभववाडी

मी, प्राचार्य डॉ. सी. एस. काकडे असे जाहीर करतो की, वर दिलेली माहिती माझ्या माहिती व विश्वासाप्रमाणे खरी आहे.

दिनांक -

डॉ. सी. एस. काकडे

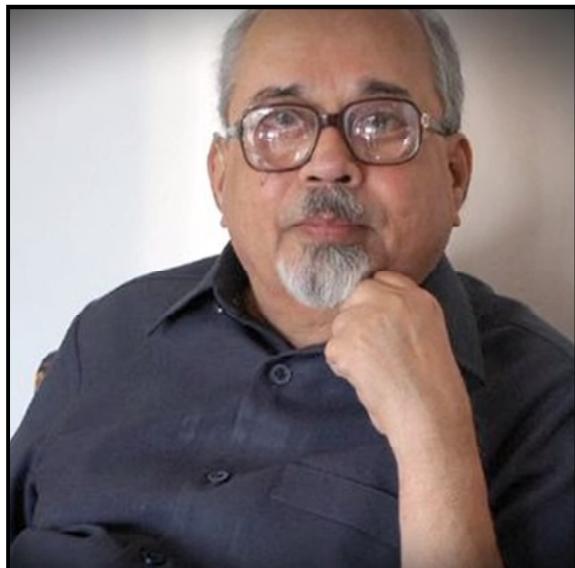
प्राचार्य

(खासगी वितरणासाठी)

टिप - या अंकातील मतांशी प्रकाशक व संपादक सहमत असतील असे नाही.

आनंदीबाई रावराणे कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय, वैभववाडी

मराठी विभाग

प्रत्येक ग्रंथ म्हणजे असते एक निमंत्रण...
कधी झपुझाचे, कधी हिरव्या-हिरव्यागार गालिच्यांचे..
निळ्या आभाळात उडू लागतात शुभ्र विचारांचे पक्षी
तेव्हा उगवते इंद्रधनुष्य मनाच्या क्षितिजावर...

- कवीवर्य मंगेश पाडगांवकर

- विभागीय संपादक -
प्रा. सौ. एस. एस. पाटील

अंतर्गंग...

लेख विभाग

अ.क्र.	लेख	विद्यार्थ्याचे नाव	वर्ग
१)	‘आनंदयात्री’ कवीवर्य मंगेश पाडगावकर	कु. नारकर स्वाती संजय सुचिता	द्वितीय वर्ष कला
२)	स्वातंत्र्यवीर विनायक दामोदर सावरकर	कु. रावराणे अस्मिता अमरसिंह अमृता	प्रथम वर्ष वाणिज्य
३)	साहित्याचे देणे	कु. नारकर सुवर्णा चंद्रकांत सविता	द्वितीय वर्ष विज्ञान
४)	मराठी असे अमुची मायबोली	कु. रावराणे स्वप्नगंधा रघुनाथ रोहिणी	प्रथम वर्ष वाणिज्य
५)	विकासाचे पहिले पाऊल : स्वच्छता	कु. शिंदे सारिका हरिशंक्र अर्चना	तृतीय वर्ष वाणिज्य
६)	बचत गटाने साधलेला गृहलक्ष्मीचा विकास	कु. बेळेकर प्रियांका प्रकाश प्रेरणा	तृतीय वर्ष वाणिज्य
७)	स्वदेशीची झळाळी	कु. शेणवी प्राजक्ता चंद्रकांत रोहिणी	तृतीय वर्ष वाणिज्य
८)	बँकांचे बदलते स्वरूप	कु. बेळेकर मृणाली मनोहर कविता	तृतीय वर्ष वाणिज्य
९)	एक पाऊल मागे.... म्हणूनच !	कु. वाडेकर प्रणाली प्रकाश प्रतिभा	द्वितीय वर्ष कला
१०)	रोग विक्रीकेंद्र चालू आहे	कु. नारकर ज्योती सुप्रिया शंकर	तृतीय वर्ष वाणिज्य
११)	अरुणा शानबाग – एक मरणवास	कु. सोमण हर्षदा रामकृष्ण रोहिणी	द्वितीय वर्ष वाणिज्य
१२)	तरुणपिढीची ‘नेट’ वारी	कु. कोलते मेघा मंगेश मयुरी	द्वितीय वर्ष वाणिज्य
१३)	‘ति’च्या स्वातंत्र्याचे काय ?	कु. पांचाळ माधुरी संतोष संगिता	प्रथम वर्ष कला
१४)	भविष्यातील जलयुद्ध टाळण्यासाठी	कु. काडगे नमिता विजय विजया	तृतीय वर्ष वाणिज्य
१५)	गर्दीत हरवलेली माणुसकी ...	कु. सरवणकर पुजा श्रीकांत प्रणिता	तृतीय वर्ष वाणिज्य

अंतर्गंग...

काव्यविभाग

१)	म्हणजे काय ते ...	कु. रावराणे अमृता अगस्ती अंजली	द्वितीय वर्ष वाणिज्य
२)	आई	कु. पवार नमन किशोर कस्तुरी	तृतीय वर्ष कला
३)	राहून काही गेले	कु. पांगळे वृषाली वसंत उज्जला	तृतीय वर्ष वाणिज्य
४)	पैसा	कु. पवार दिपाली विश्वनाथ आश्चिनी	द्वितीय वर्ष वाणिज्य
५)	'ती' का नको... ?	कु. रावराणे पूजा शहाजी शितल	तृतीय वर्ष वाणिज्य
६)	गाण तंबाखूमुक्तीचं...	कु. तेली अक्षता विनेश वंदना	द्वितीय वर्ष वाणिज्य
७)	मैत्री केली आहेस म्हणून	कु. भोसले पूजा राहुल रोहिणी	द्वितीय वर्ष कला
८)	त्याच्यासाठी तिची हत्या	कु. हडशी लंकेश शांताराम शितल	द्वितीय वर्ष वाणिज्य
९)	मी पाहिलयं ...	कु. नारकर ज्योती शंकर सुप्रिया	तृतीय वर्ष वाणिज्य
१०)	कोणापासून काय घ्यावे ?	कु. पवार दिपाली विश्वनाथ अश्चिनी	द्वितीय वर्ष वाणिज्य
११)	मराठीची ओळख	कु. राशिवटे नितिन यशवंत रेशमा	तृतीय वर्ष कला
१२)	कॉलेज एक घर	कु. रावराणे पूजा शहाजी शितल	तृतीय वर्ष वाणिज्य
१३)	पंचारती	कु. बेळेकर मृणाली मनोहर कविता	तृतीय वर्ष वाणिज्य
१४)	संवादातले नाते	कु. सावंत आरती बापू अपर्णा	तृतीय वर्ष वाणिज्य
१५)	अनामिका	कु. निकम नम्रता बारक्या संगिता	तृतीय वर्ष विज्ञान
१६)	रम्य ती माझी शाळा	कु. गुरुव अजय वसंत सुनंदा	द्वितीय वर्ष वाणिज्य
१७)	जीवन संदेश	कु. लाड योगिता यशवंत प्रमिला	तृतीय वर्ष वाणिज्य
१८)	ती	कु. गुरुव प्रविण प्रकाश वंदना	द्वितीय वर्ष वाणिज्य
१९)	मुक्या जिवांचे दुःख	कु. बेळेकर मृणाली मनोहर कविता	तृतीय वर्ष वाणिज्य

अंतरंग...

काव्यविभाग

२०)	माझा बाप..	कु. रावराणे अमृता अगस्ती अंजली	द्वितीय वर्ष वाणिज्य
२१)	मैत्री	कु. काडगे नमिता विजय विजया	तृतीय वर्ष वाणिज्य
२०)	नाते	कु. राणे सुशांत सुनिल सुवर्णा	तृतीय वर्ष वाणिज्य
२१)	जमाना बदलला...	कु. पांचाळ माधुरी संतोष संगिता	प्रथम वर्ष कला
२२)	परीक्षेचा तडाखा	कु. कानकेकर नवनाथ चंद्रकांत सुप्रिया	तृतीय वर्ष विज्ञान
२३)	नको मला..	कु. काडगे नमिता विजय विजया	तृतीय वर्ष वाणिज्य
२४)	माझां कॉलेज	कु. दुदवडकर रीना उदय लीना	तृतीय वर्ष कला
२५)	ती आणि तो	कु. पांचाळ सोनाली रमाकांत	द्वितीय वर्ष विज्ञान
शब्दधन			
१)	आयुष्य	कु. सरवणकर तेजस्विनी हितेंद्र उत्तरा	तृतीय वर्ष विज्ञान
२)	जाणा भविष्य तुमचे	कु. कानकेकर नवनाथ चंद्रकांत सुप्रिया	तृतीय वर्ष विज्ञान
३)	चौकटीबाहेरचे विचार	कु. शेलार रूपाली रविंद्र शुभांगी	द्वितीय वर्ष वाणिज्य
४)	चला होऊया स्वातंत्र्याचे पाईक	कु. दुदवडकर रीना उदय लीना	तृतीय वर्ष कला

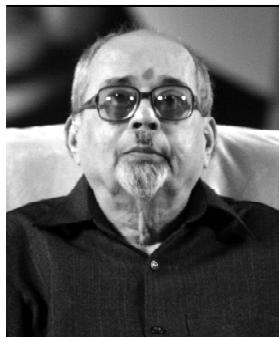

‘आनंदयात्री’ कवीवर्य मंगेश पाडगावकर

कु. नारकर स्वाती संजय सुचिता
द्वितीय वर्ष कला

कवीवर्य मंगेश पाडगावकर हे मराठी साहित्यक्षेत्रातले एक स्वयंप्रकाशित व्यक्तिमत्त्व होते. वयाच्या चौदाव्या वर्षापासून आयुष्याच्या अखेरपर्यंत त्यांचे काव्यलेखन सातत्याने चालू होते. ‘धारानृत्य’ पासून सुरु झालेला त्यांचा काव्यप्रवास ‘अखेरची वही’ मध्येही समाप्त झाला नाही. त्यांच्या अप्रकाशित कवितांनी ‘पुनर्जन्म’ रूपात रसिकांना भेट देण्याची गवाही दिलेली आहे. त्यांच्या काव्यसंग्रहाची केवळ संख्याच नव्हे, तर त्यांच्या काही काव्यसंग्रहांच्या आवृत्यांची संख्यादेखील मराठी काव्यविश्वात वेगळेपणाने उटून दिसणारी आहे. कुसुमाग्रज, बा.भ. बोरकर यांचा सुरुवातीला काही प्रमाणात प्रभाव असलेले पाडगावकर ‘जिप्सी’ मध्ये स्वतःची ओळख घेऊन प्रगट झाले. ‘जिप्सी’ मध्ये त्यांच्या वाढ.मयीन व्यक्तिमत्वाचा रंग पुरेपूर प्रमाणात जाणवतो. त्यामुळे च पुढे त्यांनी भावकविता, भावगीते, बालगीते, संगीतिका, नाट्यकाव्य, गळ्याल, वात्रिका, सामाजिक उपरोधपर कविता, बोलगाणी आणि विडंबन असे काव्याचे अनेक प्रकार हाताळले. स्वतःची कविप्रतिमा त्यांनी विशिष्ट प्रकारच्या साच्यात बंदिस्त करून घेतली नाही. त्यामागे त्यांची सर्जनशीलता, प्रयोगशीलता प्रभावी होती की, ‘जिप्सी’ ची कलंदर वृत्ती प्रभावी होती, याचा निर्णय करणे कठीण आहे. पण त्यामागे कलात्मक धाडस नक्कीच होते. त्यांनी गीतलेखन करतानाही चालीवरुन गीत रचणे नाकारले होते.

सतत सहा दशके अखंड कवितालेखन करत

मराठी मनावर अभंग अधिराज्य गाजवणारे मंगेश पाडगावकर म्हणजे मराठी साहित्यातलं ‘सदाहरित कवितांचं एक दुर्मिळ झाड’. कविता कधी म्हातारी होत नसते आणि कवी म्हातारा झाला तरी कविता सातत्याने तारुण्याच्या उंबरठ्यावरच असते, असं म्हणतात. ही उक्ती पाडगावकर यांना तंतोतंत लागू पडते. कविता लिहिणारे सारेच कविता जगतात असं म्हणता येत नाही, पण पाडगावकरांचे वेगळे होते. ते कविता जागवत राहिले, कवितेचं सामाजिकिकरण करत राहिले, कवितेला वैभवाच्या शिखरावर नेत राहिले आणि हो, विशेष म्हणजे कविता जगतच राहिले.

पाडगावकरांच्या लेखनाचा प्रारंभ:

चल, उचल हत्यार ... गडया, होऊन हुशार, ही बापटांची नवनिर्माणाची कविता, निगरगटू बनू पाहणाऱ्या समूहमनावर भाष्य करणारी, तर ‘माझ्या मना, बन दगड’ ही विंदा करंदीकरांची कविता समाजपुरुषाच्या व्यंग अवयवांवर, दुटप्पी भूमिकांवर प्रहार करणारी. त्यावेळी ‘सलाम’ कविता पाडगावकर वाचायचे. अनंत काणेकर, विठ्ठलराव घाटे, कुसुमाग्रज इत्यादी दिग्गज कवींनी दिलेली शाबासकीची थाप घेवून पाडगावकर कवितेच्या गावात प्रवेश करते झाले. वयाच्या बारा-पंधरा वर्षापासून मुठीत पकडलेली कविता पुढे ओंजळीतही मावेनाशी झाली. दोन्ही हातांच्या ओंजळी उघड्या केल्या आणि कवितांचं जणू काही वर्षानृत्य सुरु झाले. बालकविता, नाट्य इ. प्रकार हाताळत ते अशा जागी पोचले, की त्यांच्या शिवाय मराठी साहित्याचा इतिहास अपुरा वाटावा.

पाडगावकरांचा भाषाभिमान :

‘आनंदयात्री’ मंगेश पाडगावकर म्हणतात, इंग्रजी जगाची वर्गेरे भाषा असो, पण जोपर्यंत तुम्ही पाळण्यातील बाळाचा ‘किस’ न घेता ‘पापा’ घ्याल, तोपर्यंत मराठीला मरण नाही! मराठी भाषा टिकणारच. कारण ती समाजाची भाषा आहे. पण मराठीचे पावित्र सर्वांनीच राखायला हवे, पुढे पाडगावकरानी सांगितलेला एक प्रसंग येतो. ते म्हणतात, मी एका मिलिंद नावाच्या मुलावर भडकलो. त्याने त्याच्या नावातले ‘ली’ दीर्घ लिहिले होते. हो! मराठी भाषा जावू द्या हो, पण स्वतःची नावे तरी शुद्ध लिहिता आली पाहिजेत. ते वा. ल. कुलकर्णीचे विद्यार्थी. ते शुद्ध मराठीबाबत अतिशय आग्रही. पाडगावकर १४-१५ वर्षांचे असताना त्यांना कसले तरी बक्षीस मिळाले. तेव्हा पैशांऐवजी पुस्तक बक्षीस द्यायचे ठरले. त्यांनी कागदावर नाव लिहून दिलं. ना. सी. फडक्यांचे ‘प्रतिभासाधन’ हे पुस्तक मागितलं. तो कागद देताच, ‘वा. ल.’ नी वाचून त्याचा बोळा करून त्यांच्या अंगावर फेकला. कारण पाडगावकरांनी त्यात ना. सी. फडक्यांमध्ये ‘सी’ च्हस्व लिहिलं होतं. ते म्हणाले, तुला नाव शुद्ध लिहिता येत नाही? त्यानंतर पाडगावकर म्हणतात, मी परत कधीच चुकलो नाही. मराठी हा भाषेचा नाही तर भावनेचा प्रश्न आहे. माझी मातृभाषा आहे ती. पाडगावकरांचा भाषाभिमान असा रुजला आणि तसाच मनस्वीपणे वाढला.

पाडगावकरांच्या मनातलं कोकण :

१९५७ मध्ये ते आकाशवाणीच्या मुंबई केंद्रावर असिस्टंट प्रोड्यूसर म्हणून नियुक्त होते. त्यानंतर ते मुंबईच्या सोमय्या कॉलेज व मिठीबाई कॉलेजमध्ये मराठीचे प्रमुख प्राध्यापक म्हणून काम करीत होते. वेंगुलंतील सत्कार सोहळ्यानिमित्त पद्मभुषण कविर्यं मंगेश पाडगावकर यांनी पत्रकारांशी गप्पा मारताना सांगीतले होते की, आपण सहाव्या वर्षापर्यंत मालवणी (कोकणी)शिवाय कुठलीही भाषाच ऐकली नव्हती. त्यामुळे या भाषेवर माझे खूप प्रेम आहे. परंतु आजपर्यंत मी लिहिलेली एकही कविता किंवा गाणे मालवणीत लिहिलेले नाही. त्याची मला खंत वाटत नाही. कारण सर्व साहित्य मी शुद्ध मराठीतच लिहीले

असले तरी, प्रत्येकवेळी लिहिण्यापूर्वी मी त्यामागे जो विचार करतो तो मात्र मालवणीतच करतो. त्यांच्या मनात ‘वेंगुल्याचा पाऊस’ तर नेहमीच बरसत राहायचा. त्यातल्या प्रत्येक थेंबांची एक साठवण असायची.

पाडगावकरांची शैली :

साठीच्या आसपासचा काळ म्हणजे विंदा, बापट आणि पाडगावकरांच्या कवितेचा काळ होता. तब्बातल्या माणसापर्यंत कविता पोहचवण्यासाठी आणि तब्बातल्या माणसालाही कवितेत जागा देण्यासाठी या त्र्यांनी काव्यवाचनाने उभा – आडवा महाराष्ट्र हलवून टाकला. स्वातंत्र्योत्तर कालखंडातील पर्यावरणात विषमता, भ्रष्टाचार, ढोंग यांसारख्या गोष्टींचा पायरव होत होता. या साञ्चांवर हल्लाबोल करण्यांमध्ये पाडगावकर एक होते. ‘कण्हत जगायच की गाणं गात जगायचं’ यांसारख्या त्यांच्या ओळी जगण्यासाठी दिलासा देत होत्या. जगणं सुंदर करण्यासाठी उर्जा देत होत्या.

‘धारानृत्या’ पासून पाडगावकरांचा प्रवास सुरु होताच सातत्यानं लेखन आणि सातत्यानं चिंतन हे पाडगांवकरांचे एक वैशिष्ट्य होते. मयुरपंखी प्रतिमा घेऊन जन्माला आलेला हा कलावंत राष्ट्रीय पातळीवरीलही अनेक पुरस्कार सन्मानांचा मानकरी ठरला. सर्व प्रकारच्या ऋतूंचे सोहळे साजरे केले आणि माणसाच्या सर्व वेदनांचे त्याच्या हसण्या – रुसण्याचे, त्याच्या धावणाचे आणि कण्हण्याचेही क्ष-किरण घेतले. आयुष्यभर माणसाचे जीवनगाणे गायला मला खूप आवडते हे त्यांनीच सांगून ठेवलयं. म्हणूनच ते डोळ्यांतून गळणारे अश्रूही टिपत होते आणि श्रावणातल्या निळ्यागर्द मेघांतून टपटपणारे थेंबही टिपत होते. लिज्जत पापडापासून ते महानगर मुंबईतल्या फलंटच्या विरघळणाऱ्या भिंतीपर्यंत पाडगावकरांच्या कवितांनी प्रवास केला. आकाशात विहार करणाऱ्या पक्ष्यापासून ते चार भिंतीत अडकलेल्या आजोबा नावाच्या म्हाताऱ्या पक्ष्यापर्यंत त्यांच्या कवितांनी सुख आणि दुःख शोधण्याचा प्रयत्न केला. स्वतःच्या मनाप्रमाणे आयुष्य जगणारा आणि जगणे सुंदर असते, असा संदेश देणारा हा कलंदर कवी होता. कविता आणि पाडगावकर म्हणजे परस्परांची जणू सावलीच!

स्वातंत्र्यवीर विनायक दामोदर सावरकर

- कु. रावराणे अस्मिता अमरसिंह अमृता

सन १८५७ च्या युद्धात भारतीय क्रांतीकारकांचा पराभव झाला व परकीय इंग्रजांची जुलमी राजवट भारतात सुरु झाली. इंग्रजी राजवटीला जागोजागी विरोध होत होता. बंगाल तसेच महाराष्ट्रात सशस्त्र उठाव झाले. परंतु ब्रिटिशांनी हे उठाव मोडून काढले. या काळात इंग्रजी सत्तेविरुद्ध बोलणे म्हणजे स्वतःच्या घरादाराची राख रांगोळी करण्यासारखे होते. परंतु याही परिस्थितीत स्वातंत्र्यवीर विनायक दामोदर सावरकर यांनी वयाच्या पंधराव्या वर्षी घरातील देवीपुढे स्वातंत्र्याकरीता 'मरिता मरिता झुंजेन' अशी शपथ घेतली व त्या शपथेला शेवटपर्यंत जागले. त्यांचे सर्वच जीवन अद्भूत आणि अलौकीक प्रसंगांनी भरलेले आहे. त्यांचे पूर्ण जीवन संघर्षमय होते. प्रचंड धैर्य, पराक्रम व उत्कट प्रतिभा यामुळे त्यांच्यावर आलेल्या संकटांना त्यांनी हसत हसत तोंड दिले. सावरकर कधीही निराश झालेले नाहीत.

जुलै १९०६ मध्ये सावरकर उच्च शिक्षणासाठी लंडनला गेले. यावेळी लंडन हे इंग्रजी साम्राज्याचे मुख्य केंद्र व महत्त्वाचे स्थान होते. यावेळी तेथे राहून संघटनात्मक कार्य करणे, लोकमत जागृत करणे, पैसा जमा करणे या सर्वांसाठी लंडन शहर सावरकरांना सोयीचे वाटले. 'इंडिया हाऊस' लंडनमध्ये असतानाच त्यांनी 'अभिनव भारत' संस्थेचे कार्य तेथूनच सुरु केले. सावरकरांना भारतात सशस्त्र क्रांती व युद्ध अपेक्षित होते. १९०४-१९२० या काळाला 'सावरकरपर्व' म्हणून ओळखले जाते. भारत स्वतंत्र झाल्यानंतर सर्व प्रथम अणुबोॅम्ब निर्माण करावा असे त्यांनी सुचवले. परंतु त्यावेळच्या राज्यकर्त्यांनी सावरकरांच्या

या सुचनेकडे संपूर्ण दुर्लक्ष केले. परंतु १९७४ साली इंदिरा गांधींनी व १९९९ साली अटलबिहारी बाजपेयी यांनी अणुचाचणी घेतली व सावरकरांचे म्हणणे खरे ठरले.

स्वातंत्र्यवीर सावरकरांचे व्यक्तीमत्व शतपैलू होते. क्रांतीकार्य करीत असतानाच त्यांनी बहुमोलाचे साहित्य

निर्माण केले. त्यात गद्य, पद्य, आत्मचरित्र, कथा, कादंबन्या, लेखसंग्रह, वैचारिक ग्रंथ यांचा समावेश आहे. दिनांक ४ जुलै १९११ या दिवशी जन्मठेपेची शिक्षा भोगण्यासाठी सावरकरांना अंदमान कारावासात पाठविण्यात आले. तेथे कारावासात अत्यंत परिश्रमाची शिक्षा भोगत असताना रात्री आपल्या बराकीत कोणतीही लेखन सामुग्री नसताना केवळ दगडाच्या तुकड्याने 'कमला' नावाचे महाकाव्य त्यांनी लिहिले.

पारंतंत्र्यात, तुरंगवासात जास्तीत जास्त छळ व मानहानी सावरकरांच्या वाट्याला आली. हे सत्य कोणालाही नाकारात येणार नाही. आजच्या पिढीला सावरकरांचे कर्तृत्व माहित नाही. कारण इतिहासाच्या पुस्तकात जेमतेम एखादा-दुसरा परिच्छेद असतो. समुद्रात उडी मारणारा व अंदमानात काळ्या पाण्याची शिक्षा भोगणारा एक क्रांतिकारक एवढीच जुजबी माहिती सर्वसाधारणपणे असते. आमची वर्तमानपत्रे त्यांच्या विषयी अपवादानेच लेख छापतात. आजही अशक्य वाटणारी समजसुधारणा सावरकरांनी त्या काळात रत्नागिरीसारख्या ठिकाणी घडवून आणली. असे असताना फुले, शाहू, अंबेडकर यांच्या महाराष्ट्रात याचा उल्लेख होत नाही हे विशेष ! महाराष्ट्रात सर्व लेखक मंडळी त्यांच्या साहित्याविषयी चर्चा करीत नाहीत. आमच्या राज्यकर्त्यांनी

सावरकरांची स्मृती पुसुन टाकण्याचा तसेच कलंकीत करण्याचा खूप प्रयत्न केला. एखाद्या सरकारी योजनेला स्वातंत्र्यवीर सावरकरांचे नाव देण्याची इच्छा आमच्या राज्यकर्त्यांना कधीही झालेली नाही. सावरकरांसारखा महापुरुष आम्हाला आमचा वाटत नाही ही बाब दुःखाची आहे. सावरकर क्रांतिकारक, समाजसुधारक व बुद्धीवादी विचारवंत होते. तंत्रज्ञानाचे उपासक होते. यंत्रबळ शाप नसून मनुष्याला वरदान आहे असे, सावरकरांनी निकृन सांगितले. राष्ट्राराष्ट्रांचे कारभार नितीनियमानुसार कधीही चालत नाहीत. त्यांच्यापुढे स्वसंरक्षण व स्वहितवर्धन हेच ध्येय असते. असे स्पष्टपणे सावरकरांनी सांगितले. एखाद्या दंतकथेपेक्षा सुरस असे सावरकरांचे जीवन आहे. अनेक श्रेष्ठ गुणांचा समुच्चय त्यांच्या व्यक्तिमत्वात होता. त्यांना वास्तवाचे भान होते. राष्ट्राच्या प्रत्येक अंगाचा मुलगामी विचार सावरकरांनी मांडला.

संपूर्ण देशासाठी संस्कृतनिष्ठ हिंदीचा आग्रह सावरकरांनी धरला. मराठ्यांच्या इतिहासाचा अभ्यास केला. भारताच्या इतिहासातील सोनेरी पानाचे स्मरण करून दिले. जातिभेद आणि अस्पृश्यता निर्मृलनाची आवश्यकता आहे असे त्यांनी सांगितले. समतेचा पुरस्कार केला. बुवाबाजी व खुळचट ब्रतवैकल्ये यांना त्यांचा कडवा विरोध होता. आपली ही मते ते आपल्या प्रकट भाषणात समाजासमोर ठेवायचे. परधर्मात गेलेल्यांना परत आणण्याची त्यांनी हाक दिली. आपले राष्ट्र शस्त्रसज्ज असावे यावर त्यांनी भर दिला. सावरकरांनी विज्ञाननिष्ठा व बुद्धीवादाची कास धरण्याचे आवाहन केले आहे. सावरकरांना विसरून चालणार नाही. भारतीयांनी सावरकरांची आठवण जागती ठेवलीच पाहिजे. सावरकर ही एक व्यक्ती नसून ती शक्ती आहे, याची जाणीव आपण ठेवलीच पाहीजे. सावरकर हे धैर्य, शौर्य, निर्भयता व प्रखर राष्ट्रभक्ती याचे महान प्रतीक आहे. सावरकर म्हणजे साहस व देशभक्ती यांचे समिकरण आहे. दिनांक २ मे १९२१ रोजी सावरकरांची अंदमानातून सुटका करण्यात आली. पुढे त्यांना मुंबईत आणून रत्नागिरीच्या कारागृहात एका निर्मनुष्य कोठडीत ठेवण्यात

आले. तेथून काढून डिसेंबर १९२३ मध्ये येरवडा कारागृहात ठेवण्यात आले. दिनांक ६ डिसेंबर १९२४ रोजी येरवडा कारागृहातून राजकारणात भाग घ्यायचा नाही व शासनाच्या आज्ञेवाचून रत्नागिरी जिल्ह्याच्या सीमेबाहेर जायचे नाही या अटीवर त्यांची सुटका करण्यात आली. तरीही सावरकरांवरील गुप्तचरांचा पहारा उठवला नव्हता. अशा परिस्थितीत सावरकरांनी आपली सामाजिक चळवळ चालू ठेवली होती. त्यांनी क्रांतितत्वांची प्रतारणा कधीही केली नाही.

सायमन कमिशनचा विरोध करताना पोलीसांच्या मारहाणीमुळे लाजा लजपतराय यांचे १७ नोव्हेंबर १९२८ ला निधन झाले. लालाजींच्या मृत्युचा सुड म्हणून भगतसिंग, राजगुरु, सुखदेव व चंद्रशेखर आझाद यांनी सहाय्यक पोलीस निरिक्षक सॉडर्स यास ठार मारले. भगतसिंग व राजगुरु गुप्तपणे रत्नागिरीला सावरकरांना भेटून गेले होते. क्रांतिकार्य करीत असताना क्रांतीकारकांनी अकारण प्राण त्याग करू नये असा सावरकरांचा दृष्टीकोन होता. २२ जुलै १९३४ पुण्याच्या फर्ग्युसन कॉलेजात हॉटसनवर गोळीबार करण्यापूर्वी वा. ब. गोगटे व कोल्हापूरचे आत्माराम नाना पाटील सावरकरांना भेटले होते. दिनांक २६ एप्रिल १९३४ ला सावरकरांचे अनुयायी वामनराव चव्हाण यांनी मुंबईच्या धोबीतलाव भागात इंग्रज सार्जटवर गोळीबार केला. तेव्हा पोलीसांनी रत्नागिरीत सावरकरांच्या घराची झडती घेतली आणि त्यांना पंधरा दिवस कारागृहात ठेवले.

सावरकरांची उपेक्षा करणे या देशाला परवडण्यासारखे नाही. समाजाने सावरकरांची आठवण जागती ठेवलीच पाहीजे. भारतीयांना आता कुठे त्यांच्या विचारांचे महत्व कळू लागले आहे. गीतेत सांगितलेला कर्मयोग सावरकरांनी जन्मभर आचरणात आणला. तेवीस दिवस प्रयोपवेशन करून ते मृत्यूला सामरो गेले. दिनांक २६/०२/१९६६ रोजी सकाळी ११.१० मिनीटांनी स्वातंत्र्यवीर सावरकरांची जीवनयात्रा संपली. सावरकरांचे स्मरण या पुढील पिढ्यांनासुद्धा करावेच लागेल.

या स्वातंत्र्यवीरास कोटी कोटी प्रणाम !

साहित्याचे देणे

क्र. नारकर सुवर्णा चंद्रकांत सविता
द्वितीय वर्ष विज्ञान

आपल्यासह इतरांना सोबत नेते आणि सगळ्यांचे हित जोपासते ते साहित्य असे मला वाटते पण हे म्हणताना भामहाने “शब्दार्थे साहित्यं काव्यं” ही सांगितलेली साहित्याची ओळख मला आधिक भावते. शब्द आणि अर्थ याचे अकृत्रिम साहचार्य म्हणजे साहित्य. या अकृत्रिमतेमध्येच अर्थाचा आशय दडलेला असतो. हा आशय विशिष्ट पदरचनेतून मांडला जातो, म्हणूनच वामनाने साहित्य म्हणजे ‘भावाशयाशी एकरूपच अंतर्वस्तु आहे’ असे म्हटले आहे. ही एकरूपता म्हणजे ‘विश्वनाथाच्या मते ‘वाक्यंसात्मक काव्यम् !’ हे वाक्य म्हणजे साहित्यातील विधान होय. त्यावरून साहित्यिक मोत आपण ठरवतो हे मोल आपल्या जीवन गाभ्याशी नाते ठेवून असते. साहित्यातील योग्यता. आकांशा, परस्परावलंबीत्व आणि साहचार्य या सगळ्यांतून निष्पत्र होणारे तत्त्व म्हणजे साहित्य होय. आज याच साहित्याने आपल्या अनेक पिढ्यांचे भरणपोषण केलेले आहे. म्हणूनच स्थलकालनिरक्षेपतेने सत्यज्ञान किंवा ‘निर्भैळ आनंद देणारी भाषा म्हणजे वाडमय होय’ असे कोलहटकरांनीही सांगितलं आहे.

असे हे साहित्य म्हणजे मानवी जीवनाचा आरसा असतो. त्याच्या जगण्याचे सगळे संदर्भ साहित्यात शब्दबद्ध होतात आणि एखाद्या दस्तऐवजाप्रमाणे हे संदर्भ पुढच्या पिढीकडे पोहचतात. साहित्याची भाषा म्हणजे मानवी मनाचेच बोल असतात. मानवी मनाचे दर्शन असते म्हणजे या साहित्यात डोकावले की, वैशिष्ट्यपूर्ण असा मानवी समाज एकसंघणे उभा राहतो. आज या अथर्वि साहित्याचे आयाम अधिक रुदावलेले दिसतात आणि त्यामध्ये जगण्याचे कोणतेही मुल्य आपण शोधू शकतो. जन्मापासून ते

मृत्युपर्यंतच्या मधल्या काळाला आपण जीवन म्हणतो त्या जीवनाला अवघं व्यापुन उरतं, असे हे साहित्य.

साहित्याचे मूळ रूप आहे भाष्य. भाष्य म्हणजे बोलणे आणि बोलणे ही माणसाची नितांत गरज आहे. त्याचे हे बोलणे भाषेतुनच चालते. जगाच्या पाठीवर भाषा नाही असा माणस सापडूच शकत नाही. त्यामुळे ‘व्यक्ती तेवढ्या प्रकृती’ ही म्हणही कदाचित इथूनच सुरु झालेली असावी. यामुळे एकाच गोष्टीविषयी अनेकांचे बोलणे वेगवेगळे असणार, त्यात त्यांची म्हणून काही भूमिका असणार आणि ही भूमिका त्यांच्या त्यांच्या अनुभवातुन, समाजनिरक्षणातून आलेली असणार. या भूमिकेला साहित्याच्या भाषेत आपण वाद म्हणतो. खरंतर अशा भूमिकेला वाद म्हणायची परंपरा साहित्यात १९६० च्या आसपास सुरु झाली. त्याचबरोबर त्या पाठीमागे त्यांच्या त्यांच्या मुल्यांचा आदर करणे, असा हेतुही होता. त्यामुळेच गांधीवाद, मार्क्सवाद, लोहियावाद, चार्वाकवाद हे विचारपंथ ठरलेत. त्यात पुढे अस्तित्ववाद, ख्रीवाद अशा अनेक विचारधारांची भर पडत गेली. त्यापाठीमागे असणारी भूमिका निखालसपणे समोर आली. म्हणजे एकाअर्थाने वाचकांच्या ज्ञानकक्षा वाढविण्याचे काम या विचारधारांनी निश्चितच केले. त्यातूनच एक वैचारिक मंथन सुरु झाले. ज्यातुन नवनव विचार सातत्याने मांडणे सुरु झाले. साहित्याच्या प्रांतात हे वाद अशा दृष्टिनेच गरजेचे ठरतात पण काळाच्या ओघात या वादामागची भूमिका बाजुला पडत जाऊन आज वाद या शब्दाचेच अवमुल्यन झाले आहे, असे वाटते. ‘संतसुर्य तुकाराम’ कादंबरीवरून उद्भवलेल्या वादामुळे महाबळेश्वर येथील अखिल भारतीय साहित्य संमेलन

अध्यक्षांविनाच पार पडले आणि या वर्षी संपन्न झालेले पिंपरी येथील साहित्य संमेलन तर वादानेच गाजले आहे. हे वाद कोणत्यातरी निमित्ताने उफाळून येतात. आजच्या घडीला ते मांडले जात नाहीत आणि चहाच्या वादळातील पेल्याप्रमाणे मिटूनही जातात. त्यामुळे आज वाद हा शब्द आपल्या समोर येतो, त्या शब्दाची उंची आपण तशीच जपून ठेवली तर त्याच्यातील मांडणीला सकारात्मक रूप प्राप्त होईल. ज्यातून वैचारिक मंथन घडून आपल्या समाजजीवनालाच दिशा मिळेल, दृष्टि मिळेल जी समाजहिताची, विकासाची, समृद्धीची असेल. त्यामुळे साहित्यात वाद हवेतच पण ते अशा अर्थाचे.

वादाला उत्तर देत आपली भूमिका सांगणे म्हणजे संवाद. सह म्हणजे सोबत येत वाद साधणे. वाद घडण्यापेक्षा संवाद नेहमीच उचित ठरतो. वाद घडण्यापाठीमागे हटवादीपणा, हेकेखोरपणा तर काहीवेळा दहशतीचे सावट असू शकते. संवादामध्ये मात्र हे सगळे संपून जाते. इथे दुसऱ्याचे मत जाणून घेण्याची, ऐकण्याची, एक जबाबदार भूमिका निभवावीच लागते. म्हणजे संवाद सुसंवादाकडे जातो. साहित्य हे असे संवादी आहे. ते वेगवेगळ्या घटनाप्रसंगाच्या माध्यमातून समाजाशी संवाद साधते. साहित्याचा हा संवाद म्हणजे स्थितीशील समाजाला गतिशील बनवणारा असतो. समाजाशी संवाद साधत चालण्याची आणि पुढे जाण्याची ताकद साहित्यामध्येच आहे. मागे संपन्न झालेल्या साहित्य संमेलनाचे अध्यक्ष मा. श्रीपाल सबनीसांनी तर ‘साहित्य आणि प्राणवायू हेच मानवाचे मित्र आहेत,’ हे सांगत जणू संवादी भूमिका अधिक ठळक केली. अशा संवादासाठी आणि साहित्याचे नाते दृढ होण्यासाठी लहान-मोठी साहित्य संमेलने संपन्न व्हायला हवीत. त्यातून होणाऱ्या वेगवेगळ्या कार्यक्रमांतून रसिक-वाचक आणि साहित्यिक यांचा थेट संवाद घडतो. वाचकांच्या माध्यमातून मनाचे प्रतिबिंब उमटते तर साहित्याला समाजमनाची नस सापडते. त्यातून साहित्याचा आयाम वाढतो आणि वाचकांच्या बुद्धीला वैचारिक मेवा

मिळतो. या हृदयाचे त्या हृदयी जाते आणि सुसंवाद सुद्धा राहतो. शब्दच मग सखे सोबती जसे की

शब्दांना दुःख नसते
शब्दांना सुखाही नसते
ते वाहतात ओझे
जे तुमचे- आमचे असते
असे ओझे वाहून आपल्या मनाला प्रसन्न करत हेच साहित्य आपल्यासाठी खुप काही करते. संत रामदासांनी तर ते सांगून ठेवलय.

जें जें आपणासी ठावे
ते इतरांसी सांगावे
शहाणे करून सोडावे
सकळजन !

ही मनापासून असलेली संवादाची भूमिका आजही आहे. महात्मा फुलेनी हाच संवाद साधत साहित्यातून एक सशक्त परिवर्तनाची चळवळ उभी केली. पुढे आगरकर, लोकहितवादी, कर्वे, चिपळूणकर, केळकर, महर्षी शिंदे अशा अनेक समाजसुधारकांनी असेच प्रबोधन करीत इथल्या समाजमनाला खूप काही शिकविले, ज्यातून समाज घडत गेला. कवी कुसुमाग्रजांच्या कवितेनंतर हेच प्रबोधनाचे पान एका उंचीवर नेत, ‘गर्जा जय जयकार’ म्हणत स्वातंत्र्याचा अंगार चेतवीत ठेवला. याच प्रबोधनाच्या मांडणीतून समाजिक बांधिलकीचा विचारही प्रभावित झाला. आपण समाजाचे काही देणे लागतो, यातून समाजऋण ही भावना सगळ्यापर्यंत पोहोचवली ती साहित्यानेच. हे समाजऋण फेडण्याचे वेगवेगळे मार्ग दाखविले तेही साहित्याने. त्यातूनच समानता आणि शोषणमुक्तीचा लढा पुढे आला. ‘मानवता’ हेच मुल्य आदर्श मानून समाजातील जाती व्यवस्थेच्या चौकटींना शब्दाचे सुरुंग लावले गेलेत. ‘जगात क्रांती आणि शांती हे फक्त शब्दच निर्माण करू शकतात’ हे विख्यात कवी रविंद्रनाथ यांचे शब्द इथे पुरेपुर प्रत्ययास येतात. प्रबोधनातून झालेली सामाजिक क्रांती म्हणजे लोकशाहीची पकड घटू होणे अशीच आहे. शोषण,

अन्याय, अत्याचार या सगळ्याविरुद्ध लढा देण्याचे मानसिक सामर्थ्य साहित्यानेच आपल्याला दिले.

‘कामगार आहे, मी तळपती तलवार आहे’ हे शब्द उच्चारताना मनात एकवटणारे बळ हेच सांगते. समाज नेहमीच काही संचित घेऊन जपतो. त्यातील काही संचित प्रत्येक काळात योग्य असतातच असे नाही. अशावेळी या संचितांना कालबाब्या ठरवत, तिथे नव्या मुल्यांची रुजवण घालण्याचे काम साहित्यच करते. आजच्या काळातील हत्तबल झालेल्या शेतकऱ्याला जगण्याचे बळ देऊन प्रेरणा देते. ‘मागं मागं नको पुढे सरायला शीक आत्महत्या नको हत्या करायला शीक...’ असे ठामपणे सांगून मनातली भीती घालवते. सावित्रीच्या लेकींचा आत्मसन्मान जागृत करते आणि आधुनिक सत्यवानालाही महात्मा फुलेंचा वसा घेण्याचे आवाहन करते.

आज नेटवर्कींगच्या जगात आपण वावरतो. अशा वेळी या ‘इ’लोकातही हे साहित्य वावरते. आपल्या ‘मिसळपाव’, ‘मायबोली’ या संकेतस्थळावरून आधुनिक प्रबोधनाचे मार्ग खुले झाले आहेत. इथे कळणारं लिखाणे

चालतं, त्यामुळे साहित्याशी फारसा संबंध नसणाऱ्या ई-वाचकांना हे कळणारं लिखाण सहज कळतं आणि तेही व्यक्त होतात. आज साता-समुद्रापलीकडे आपली मायबोली पोहचली आहे. त्यातून नविन वाचक उदयास येत आहेत. हे ही प्रबोधनच आहे. साहित्याची ही भूमिका फक्त काळानुरूप बदलते ऐवढेच. २००० वर्षांपूर्वी जो समाज आणि जो माणूस होता तो आज सर्वार्थने बदललेला आहे. त्याच्या धर्म, संस्कृती, समाज, शासन या संकल्पना बदललेल्या आहेत. हा बदल म्हणजे प्रबोधनाचेच एक रूप आहे.

अशी ही आपली भाषा इथल्याच शेतकऱ्यांनी मजुरांनी, कष्टकऱ्यांनी, स्त्रीयांनी आणि लोककलावंतांनी घडवलेली आहे. साहित्यकांनी त्याची सुबक मांडणी केलेली आहे. त्यातूनच आपल भाषेचं वैभव उभं राहिलं. अशा या वैभवाचा आस्वाद घेणे म्हणजेच उत्सव साजरा करणे होय. आपण तर उत्सवप्रेमी आहोत. त्याला फक्तनिमित्त पुरेसं असतं. भाषेचा उत्सव साजरा करायला निमित्तही नको. भाषेचा उत्सव नेहमीच नव्याने साजरा होतच आला आहे.

चला होऊया स्वातंत्र्याचे पाईक

१५० वर्षे भारतभूमीवर तळ ठोकून बसलेल्या ब्रिटिश सत्तेला आपल्या थोर क्रांतिकारकांनी नमवले. अनेकांनी स्वतःच्या प्राणांची आहुती दिली. कुटुंब-परिवार त्यागले. मातृभूमीच्या पारतंत्राच्या बेड्या तोडण्यासाठी सर्वस्व अर्णव केले. अमर वीरांच्या प्रयत्नांनी आपली भारतभू १५ अॅगस्ट १९४७ रोजी ब्रिटिशांच्या गुलामगिरीतून स्वतंत्र झाली. असा वारसा लाभलेली आपली पिढी कृतज्ञ व भाग्यवान ठरते. त्याचबरोबर स्वतंत्र भारताची शक्ती म्हणून जबाबदारी नक्कीच येते. आपण खरचं स्वतंत्र आहोत का? हा प्रश्न आजवर दुसऱ्यांकडून ऐकला असेल पण आज स्वतःच स्वतःला विचारून पाहू...

इथे स्वातंत्र्य आहे ते भ्रष्टाचाऱ्यांना, बलात्कारी नराधमांना, नशायुक्त पदार्थाच्या निर्मितीला, सत्ता-पैशाचा दुरुपयोग करण्याला. आजही आपल्या स्वतंत्र भारतात उपेक्षित, बहिष्कृत जनता आहे. ज्यांना या स्वतंत्रतेच्या सूर्यांचा प्रकाश-किरण अनुभवताच येत नाही. मानवाच्या मुलभूत गरजा-अन्व, वस्त्र, निवारा व शिक्षण यांपासून वंचितांना काय गरज त्या इंटरनेटची? तंत्रज्ञानाची? समाजातील आर्थिक विषमतेमुळे - विज्ञान-तंत्रज्ञानाच्या, छानशैक्षिक्याच्या विकासावर भर देताना उच्च वर्गांचा दर्जा अजून

उंचावत आहे. त्यामुळेच असे वाटते, की गरीब जनता व श्रीमंत लोक हे पृथ्वीचे दोन धूव झालेत जे कधी आर्थिक, सामाजिक, वैचारिक दर्जाने एक-समान होणारच नाहीत. परंतु कमी दर्जा मिळणाऱ्यांची स्थिती सुधारली तर समाजात विषमतेबदली सामंजस्य, सलोखा नक्कीच उदयास येईल.

स्वातंत्र्योत्तर ६८ वर्षांत आज भारत विकसनशील म्हणून गणला जातो. या विकसनशील देशातील युवाशक्तीच्या डोळ्यांनी स्वप्न पाहिले आहे. परंतु देशाची ही युवा शक्ती वायफळ गोष्टीमध्ये खर्च होत आहे, ही खेदाची बाब सर्वंचंजण जाणतात. गरज आहे ती तरुणांच्या परिवर्तनाची, सत्य, निष्ठा व उत्कृष्टतेच्या ध्यासाची व सामाजिक बांधिलकीची. चला तर मित्रांनो, एकजूट होऊ. बुद्धिप्रामाण्यावाद्यांचे विचार ग्रहण करू. वेळ पडल्यास नवा विचार मांडून जनहितार्थ आचरणात आणू. अन् २१ व्या शतकातल्या नवव्याधींनी जखडलेल्या भारतास खच्या अर्थाने स्वतंत्र, समृद्ध, सबल करून नवा इतिहास रचू!

- दुधवडकर रीना उदय लीना
तृतीय वर्ष कला

मराठी असे आमुची मायबोली

कु. रावराणे स्वप्नगंधा रघुनाथ रोहिणी
प्रथम वर्ष वाणिज्य

आपल्या मायबोलीचे वर्णन करताना ज्ञानीयांचा
राजा ज्ञानेश्वर म्हणतो,

**माझा मराठिची बोलु कौतुके
परि अमृतातेही पैजा जिंके ।**

केवढा हा आत्मविश्वास ! ज्ञानदेवांचा आत्मविश्वास
मराठी बोलांनी सार्थ ठरवला आहे. माझ्या मराठीतील
साहित्य समृद्ध आहे. मला वाटते की, एक आयुष्य काही
ह्या साहित्याचा रसास्वाद घेण्यास पूरणार
नाही, पण या ठिकाणी फारच थोडी माणसे
हा आनंद लुटतात. असं का?

त्याचे एक व्यापक व्यापक संत
तुकारामांचे अभंग त्याला ऐकायला
आवडतात. आपल्या ओठांवर ते
रेंगाळायला त्याला हवे असतात. पण
निरक्षर असल्यामुळे तो ते वाचू शकत
नाही. मराठीतील समृद्ध साहित्यापर्यंत
तो पोचू शकत नाही. आपली मराठी भाषा
एवढी ताकदवान आहे की, कोणताही
विषय, कोणताही रस तिला अगम्य नाही.
पराक्रमाच्या शौर्याच्या कथा सांगताना ती
जितकी तडफदार बनते, तितकीच मातेचे वात्सल्य व्यक्त
करताना अतिशय मृदू होते. आज मराठीत विज्ञानाचे
चमत्कार प्रकट होतात. तर न्यायाधिशांपुढेही कायद्याचा
किस पाडण्याचे कामही मराठीच करते.

**मराठी असे आमुची मायबोली जरी,
आज ही राजभाषा नसे ।
नसो आज ऐश्वर्य या माउलीला
यशाची पुढे दिव्य आशा असे ।**

जरी माझी मायबोली राजभाषा नसली. तसेच आज तिला
ऐश्वर्यही नसेल परंतु यशाची दिव्य आशा मला दिसते
आहे. आज जरी तिला मानसन्मान नसला तरी एक ना
एक दिवस तिला तिचे मानाचे स्थान नव्यकी मिळेल.

स्वातंत्र्योत्तर काळात भाषावार प्रांतरचना झाली.
महाराष्ट्राची निर्मिती झाली आणि मराठी भाषेला वैभवाचे
दिवस येतील अशी आशा निर्माण झाली. पण ते एक
दिवास्वप्नच ठरले. महाराष्ट्राच्या
राज्यकारभाराची भाषा म्हणून मान्यता
मिळाली, पण मातृभाषा म्हणून तिचा
सापल भावानेच स्वीकार होवू लागला.
मराठी माध्यमाच्या शाळांपेक्षा इंग्रजी
माध्यमाच्या शाळेकडे मराठी माणसाचा
ओढा लागला. मराठी भाषेत उत्तमोत्तम
साहित्याची निर्मिती होत आहे. मराठी
लेखक ज्ञानपीठ पारितोषिकांचे मानकरी
होत आहेत. पण तरीही हे एका वेगळ्या
पातळीवर चालले आहे. मातृभाषा ही
ज्ञानभाषा वा विचारांचे माध्यम म्हणून
स्विकारताना आम्हाला कमीपणाच वाटतो.

वास्तविक मराठी भाषेची किती विविध गोंडस
रूप आहेत. अहिराणी, कळाडी, डांगी, मराठा, झाडीपट्टी,
कोकणी, खानदेशी, मालवणी पण तरीही, मी मराठी
असून माझे माध्यम इंग्रजी आहे हे सांगताना आमची छाती
अभिमानाने फुलून येते. हे योग्य आहे ? एखादा मराठी
प्रेमी, मातृभाषेचा भक्त म्हणतो, 'माझ्या मराठीची गोडी
मला वाटते अवीट' असे गातो. नरेंद्र सारखा एखादा
कवी मराठीचा महिमा सांगताना, - 'सहा भाषांचे रस

एकत्र तयार झाल्याने तिची गोडी काही औरच आहे',
असे म्हणतो तर कवी कुसुमाग्रज म्हणतात,

वेडात मराठे वीर दौडले सात...

जे कठोर अक्षर एक एक त्यातील.

जाळीत चालले कणखर ताठर दील"

माघारी वळणे नाही नाही मराठीशील

वेडात मराठे वीर दौडले सात ॥

खरंच या ओळी वाचल्या की अगदी अंगावर शहरे येतात.
त्यांचा अर्थही किती खोल आहे. आपले मराठे वीर आपल्या
रक्षणासाठी लढतात. कवी कुसुमाग्रजांनी अगदी अचूकपणे
हा मराठीबाणा शब्दात पकडलाय. त्याचे शौर्य धैर्य आणि
कर्तव्यनिष्ठा अशा मराठी बोलातूनच व्यक्त होऊ शकते.
माझ्या या मराठी मायबोलीचा मनाचा मोठेपणा एवढा
आहे, की ती इतर भाषाभगिनींकडून नव नवे शब्द घेत

असते. आज ती महाराष्ट्राची राजभाषा आहे. पण त्याच
बरोबर विश्वभाषा होण्याचा सन्मान आपण तिच्या लेकरांनी
तिला प्राप्त करून दिला पाहिजे आपल्या मराठीत एक
म्हण आहे. "अतिथी देवों भवं" जर एखाद्या घरी काही
पाहुणे गेले तर, मराठी माणूसच एखाद्या देवा प्रमाणे त्याचे
आदरातिथ्य करतो. जरी त्याच्या घरी खायला काही नसले
तरी, मराठी माणूस आपल्या अतिथी पाहुण्यांचे मनापासून
स्वागत करतो. हीच आहे अमुची मराठी संस्कृती आणि
या मायबोलीची थोरवी वाढवायची असेल तर महाराष्ट्रातील
प्रत्येक माणसाने तिचा आदर केला पाहिजे.

आपण मराठी भाषिक आहोत, ही अभिमानाची
जाणीव प्रत्येकाच्या मनात असली की आपोआपच भाषेचा
आदर होईल.

चौकटीबाहेरचे विचार

- माणूस राग जितक्या सहजतेने व्यक्त करतो तितक्या सहजतेने प्रेमही व्यक्त करू शकला असता
तर, जगायला खरच किती मजा आली असती नाही...
माणसाच्या अनेक समस्या या व्यक्त केलेल्या रागामुळे वाढतात ...
- शब्द बोलताना शब्दाला धार नाही तर आधार असला पाहिजे. कारण, धार असलेले शब्द मन
कापतात तर आधार असलेलं शब्द मन जिंकतात ...
- असे मित्र बनवा जे कधीच साथ सोडणार नाहीत
असे प्रेम करा ज्यात स्वार्थ असणार नाही
असे हृदय बनवा की ज्याला तडा जाणार नाही
असे हास्य बनवा की ज्यात रहस्य असणार नाही
असा स्पर्श करा ज्यामुळे जखम होणार नाही
असे लोक जोडा की जे वेळेला तुमचा आरसा आणि वेळेला तुमची सावली बनतील कारण ...
सावली कधी साथ सोडत नाही आणि आरसा खोटं बोलत नाही.

- कु. शेलार रूपाली रविंद्र शुभांगी
द्वितीय वर्ष वाणिज्य

विकासाचे पहिले पाऊल : स्वच्छता

संकलन - कु. शिंदे सारिका हरिश्चंद्र अर्चना
तृतीय वर्ष वाणिज्य

विकासाचे पहिले पाऊल म्हणजे स्वच्छता. स्वच्छता आणि विकास हे समीकरण थोड वेगळंच वाटल ना ? साहजिकच आहे, कारण विकास म्हटला की, आपल्या डोळ्यांसमोर येते ते फक्त विविध सुख-सुविधांनी भरलेले जीवन किंवा वेगवेगळ्या क्षेत्रांमध्ये मिळविलेले प्रभुत्व ! हे खरे आहे, हा विकासच आहे. तो वाढावा ही इच्छा सुद्धा असावी. पण हा विकास करताना नवनविन तंत्रांचा, टेक्नॉलॉजीचा वापर अती प्रमाणात आणि चुकीच्या पद्धतीने करून पर्यावरणाचा झास करतो त्याचं काय ? आज आपण पाहतोय, अनेक प्रकारच्या प्रदुषणाने थैमान घातले आहे. त्यामुळे हवा प्रदुषित, पाणी प्रदुषित... सगळीकडे हे प्रदुषण. अनेक प्रकारच्या आपल्या सार्वजनिक मालमत्ता, जसे उद्याने, रेल्वे, बस स्थानके, प्रदर्शनी सभागृह इत्यादींना यामुळे अवकळा येत आहे. ही सारी मालमत्ता आपल्या मालकीची आहे, ही संकल्पना अजुनही आपल्यात रूजलेली नाही. आज हा दृष्टिकोन बदलण्याची गरज आहे. तरच स्वच्छतेचे पहिले पाऊल आपल्याकडूनच उचलले जाईल.

आपला स्वतःचा आणि समाजाचा विकास करायचा असेल तर त्याची सुरुवात स्वच्छतेपासूनच करावी लागेल. कारण माणूस स्वतः निरोगी असेल, तरच तो आपला विकास करू शकेल. पण ही स्वच्छता म्हणजे नेमक आहे तरी काय असं वाटत ना ? तर “मानवनिर्मित तयार होणारा कचरा, सांडपाणी, मानवी मलमुत्र यांचा फेरवापर आणि त्यांचे योग्य व्यवस्थापन करणे म्हणते स्वच्छता” अशी स्वच्छतेची सर्वसाधारण व्याख्या सांगता येईल.

सामाजिक प्रतिष्ठा, सामाजिक विकास, शिक्षण

आणि सार्वजनिक आरोग्य हे स्वच्छतेचे मुलभूत आधार असून स्वच्छता हा नागरीकांचा हक्क आहे. स्वच्छता हा मानवी जीवनाचा मुलभूत हक्क आहे. कारण मानवी जीवनात स्वच्छतेला अनन्य साधारण महत्व आहे.

जसं महात्मा गांधीजी म्हणाले होते. ‘स्वच्छता ही स्वातंत्र्यापेक्षा जास्त महत्वपूर्ण आहे.’ याचा अर्थ स्वच्छता ही देशाच्या प्रगतीमध्ये महत्वपूर्ण भूमिका बजावू शकते. सन २००१ च्या जनगणेनुसार २१.९० टक्के भारतीयांकडे वैयक्तीक शौचालय सुविधा अस्तित्वात होती. म्हणजेच ७८.१० टक्के भारतीय नागरीक उघड्यावर शौचास जात होते. सन २०११ च्या जनगणनेनुसार देशातील ४६.९ टक्के कुटुंबांकडे ही सुविधा उपलब्ध नाही. याची कारणे विचारात घेतली असता जनजागृतीचा अभाव, उघड्यावर शौचास जाण्याची चुकीची पारंपरिक पद्धती, पाण्याची कमतरता, गरीबी, दारिद्र्य, निरक्षरता ही कारणे पुढे येतात.

स्वच्छता वाढविण्यासाठी खूप जणांनी प्रयत्न सुद्धा केले. भारताचे माजी पंतप्रधान राजीव गांधी यांनी सन १९८६ मध्ये केंद्रीय ग्रामीण स्वच्छता कार्यक्रम सुरू करून देशभर लागू केला. सन १९८० ते १९९० हे जागतिक पाण्यासाठीचे दशक म्हणून संयुक्त राष्ट्रसंघाने घोषीत केले होते. या पार्श्वभूमीवर भारत सरकारने हा कार्यक्रम सुरू करून स्वच्छता व पाणी या विषयांवर भर दिला होता. सन १९८१ ते २००१ या कालखंडात देशात स्वच्छतेची प्रगती वार्षिक १ टक्के या प्रमाणात होती. या कालखंडात ग्रामीण स्वच्छतेसाठी अनुदानाची तरतुद होती, परंतु या योजनेचा प्रचार व प्रसार झाला नाही. ही योजना अयशस्वी होण्याच्या मार्गावर असताना सन १९९९-२००० मध्ये

‘संपूर्ण स्वच्छता अभियान’ ची योजना सुरु केली. हे अभियान देशात सन २००३ पर्यंत सर्वत्र टप्प्याटप्प्याने लागू केले, अशा अनेक प्रकारच्या योजना सरकारने चालू केल्या तरीसुद्धा आज आपण खरी परिस्थिती पाहतोच आहे. जो पर्यंत आपण आपल्यामध्ये, आपल्या सर्वांमध्ये बदल करणार नाही तोपर्यंत कितीही योजना आल्या तरी हे प्रदूषण थांबू शकत नाही.

आपण पाहतो सध्या भारतात आधुनिकिकरणाचे वारे वाहत आहेत. दुरचित्रवाणी, मोबाईल, इंटरनेट, सोशल मिडिया अशा तंत्रज्ञानाचा वापर व प्रसार वेगाने होतो आहे. सन २०११ च्या जनगणनेनुसार देशात ६३ टक्के लोकांकडे मोबाईल आहेत. परंतु देशात स्वच्छतेची मुलभूत सुविधा असणारे फक्त ४७ टक्के लोक आहेत. याचा अर्थ आपल्या देशात प्रथम सुविधा कोणती असावी, याबाबत प्राधान्यक्रमच चुकीचा आणि चंगळवादाकडे झुकणारा आहे. असेच मोबाईल व शौचालय सुविधेबाबत म्हणावे लागेल. कारण या दोनपैकी कोणती मुलभूत सुविधा प्रथम घ्यावी याचा निर्णय घेण्या इतपत परिपक्वता भारतीय समाजात निर्माण झालेली नाही. हे एक वास्तव आहे.

मानव हा सामाजाचा केंद्रबिंदू आहे. मानवाच्या वर्तनात बदल झाल्यास सहाजिकच बदल ही एक प्रक्रिया आहे. मानवीजीवन ही एक बदलती जीवनशैली आहे. लहानपणी बोलली जाणारी भाषा मोठेपणी बदलून जाते. हा बदल सहज लक्षात घेण्याजोगा आहे. मुल मोठे होत असताना अवती भोवतीचे सामाजिक विचार कौटुंबिक संस्कार, लोकांचे वर्तन, सवंगडी यांचा प्रभाव मुलांवर पडतो. त्यामुळे बदल होतातच.

जगातील ५ वर्षाखालील लहान मुलांच्या मृत्युमध्ये डायरिया या आजाराचे प्रमाण सर्वाधिक आहे.

हे प्रमाण भारतासारख्या विकसनशील राष्ट्रामध्ये जास्त आहे. दरवर्षी ५ वर्षाखालील ८ लाख मुलांचा मृत्यू डायरियामुळे होतो. इतर साथीच्या आजारांमध्येही अस्वच्छता हे प्रमुख कारण असते. साथीचे रोग हे विशेषत: अस्वच्छपाण्यामुळे होतात. विशेषता शहर किंवा खेड्यांमध्येही मोठ्या प्रमाणावर जलप्रदूषण आढळून येते. शहरी भागात कारखान्यातून प्रदुषित पाणी नाल्यांमध्ये सोडले जाते. तसेच ग्रामीण भागात स्त्रीया नदीतील पाण्यात कपडे धुतात. त्यावेळी नदीचे पाणी दुषित होते. अशा प्रदुषित पाण्यामुळे मानवी जीवनाला मोठ्या प्रमाणावर धोका निर्माण होतो. अस्वच्छ पाण्यामुळे त्वचेचे रोग, कॉलरा, डेंगू तसेच अनेक साथीचे रोग होतात. त्यामुळे लहान मुलांच्या मृत्यूचे प्रमाण वाढलेले दिसते. पाण्याचे प्रदूषण टाळण्यासाठी त्याचे नियोजन करणे गरजेचे आहे. सांडपाण्याचे योग्य ते नियोजन करून साथीच्या रोगांना आळा घालावा. या साथीच्या रोगांमुळे अनेकांच्या आरोग्याची हानी होते. म्हणून वेळ, पैसा खर्च करून पाण्याचे योग्य नियोजन करावे.

विकासाचं ध्येय गाठायच असेल, तर प्रथम शहरी व ग्रामीण भागात जनजागृतीची गरज आहे. नागरिकांना स्वच्छतेचे महत्त्व पटवून सांगितले पाहिजे. शंभरात दहा जण स्वच्छतेचे दूत बनून स्वतः न लाजता परिसराची साफसफाई केली पाहिजे. सांडपाण्याचा निचरा करणाऱ्या शोष खड्ड्यांसाठी प्रत्येकाला प्रवृत्त केले पाहिजे. तरुणांनी स्वच्छतेचा प्रसार व प्रचारासाठी तयार झाले पाहिजे. तरच स्वच्छ, सुंदर भारताची सुदृढ नवी पिढी उदयाला येईल. त्यामुळे शरीर व मन प्रसन्न राहते. त्यातुनच विकास होत असतो, त्यामुळे सर्वांना जाती धर्माच्या बंधनातून मुक्त होऊन स्वच्छतेसाठी एकत्र येणे आवश्यक आहे.

संदर्भ : योजना जानेवारी २०१५

जाणा भविष्य तुमचे...

- मेघ :** सबमिशनमध्ये अनंत अडचणी, जर्नल हरवण्याची दाट शक्यता, जवळच्या मित्र मैत्रीणींपासून धोका पण लढाऊ वृत्तीकारणाने त्यावर मात करून तुमचा क्लास नक्की टवाळकी कमी करा. सेमिस्टरभर टेस्टचा पोर्शन कळणार नाही.
- वृषभ :** अभ्यास व १०० टक्के अटेंडन्स ही तुमची वैशिष्ट्ये. त्यामुळे सर्वच टॉपर यात येतात. बाजूच्या दंग्यामुळे आणि पोरींच्या वादकाने थोडे परिणाम. सेमिस्टरला चष्याचा नंबर वाढण्याची दाट शक्यता.
- मिथून :** स्वतःला स्मार्ट समजण्याच्या नादात दर सेमिस्टरला एकतरी प्रेमभंग होतोय. अभ्यासात नीट लक्ष घालाल तर पास होण्याची किंचीत शक्यता. नाहीतर जगातील नवने आश्वर्य करून दाखवाल.
- कर्क :** सर्व गोष्टी सामान्य. सर्व ग्रह झोपल्याने विशेष बदल संभवत नाही. पण सेमिस्टर शेवटी कमी झोपा नाहीतर मध्येच जागे होऊन O Grade जायची.
- सिंह :** नशीब फळफळणे हा अनुभव तुम्हांला रोज डे ला होईल. T. Y. Chemistry ला असाल तर डिपार्टमेंट शोधण्यात महिने जातील.
- कन्या :** सर्व ग्रह एकमेकांच्या स्थानात घुसून खो-खो खेळत आहेत. पण शनि रागवण्याची चिन्हे दिसतात. गाढवाच्या पद्धतीने काम केल्यास यश नक्की.
- तुळ :** मार्क लिस्टवर स्टार दिसण्याचा अनुमान दिसतोय. Class Teacher ते Principal फेरे मारताना सेमिस्टर कधी संपली कळणार नाही. लेक्चरस् बंद करून कँटींगमध्ये जाल व स्वर्गानंद मिळेल.
- वृश्चिक :** यंदा धनस्थानात शनि मंगळाची अमंगळ युती असल्याने संपूर्ण सेमिस्टर कडकडीत जाईल. सुरवात पैशाची उधळण होईल. तर शेवटी वडापावला महाग व्हाल कॉफी करताना पकडाल.
- धनु :** मॅथस्‌ची पकड विंचवापेक्षा वाईट असते हे लक्षात असू द्या. Experiment चेक न झाल्याने आकाश कोसळल्यासारखे वाटेल. स्वतःला ड्रॉप पासून वाचवा.
- मकर :** दर सेमिस्टरप्रमाणे यावेळेही अभ्यास करण्याची प्रतिज्ञा कराल. सबमिशन, अटेंडन्स या सारख्या किरकोळ गोष्टींची चिंता नको, एका झटक्यात सर्व पूर्ण कराल.
- कुंभ :** टेस्ट पेक्षा गॅदरींगची चिंता राहील. जोर का झटका धीरे से लगे हे वाक्य खरं होण्याची दाट शक्यता. Bus Stand मध्येच मन रमेल.
- मीन :** यंदाच्या वर्षात अवस्था मगरीसारखी होईल. यावर्षी पासाऊट झाला नाही तर डिग्री लाईफटाईम होईल.

संकलन - कानकेकर नवनाथ चंद्रकांत सुप्रिया
तृतीय वर्ष विज्ञान

बचत गटाने साधलेला गृहलक्ष्मीच्या विकास

- कु. बेळेकर प्रियांका प्रकाश प्रेरणा
तृतीय वर्ष वाणिज्य

बचत करणे हा मानवी स्वभाव. त्यातही खी ही अधिक बचत करते. अशी ही बचत चळवळ गावोगावी तसेच संपूर्ण महाराष्ट्रात सुरुच आहे. स्वयंपूर्तीच्या दिशेने होणारी महिलांची वाटचाल ही स्फूर्तिदायक बाब आहे 'स्वयंसहायता समूह', 'बचत गट', 'शेजार गट', 'सेल्फ हेल्फ ग्रुप' ही बचत गटांची नावे अलीकडे लोकप्रिय झालेली आहेत. हे सारे श्रेय महिलांच्या एकजुटीतून साकारलेल्या महिला बचत गटांच्या यशस्वी प्रयोगाला दिले पाहिजे.

स्वयंसहायता बचत गटाची सुरुवात ही प्रथम १९७१ मध्ये बांगलादेशमध्ये झाली. चंरगांव महाविद्यालयातील अर्थशास्त्राचे प्राध्यापक डॉ. महम्मद युनुस यांनी जांब्रा-गावातील एक गरीब महिलेला विनातारण रु. २५००/- चे कर्ज देऊन, या संकल्पनेची सुरुवात केली. याचा विस्तार प्रथमत: बांगलादेशात अनु नंतर संपूर्ण जगभरात झाला. भारतात १९९१ साली या योजनेची सुरुवात नाबार्डच्या सहकाऱ्याने झाली. प्रथमत: तामिळनाडू व आंध्रप्रदेशात याची सुरुवात झाली. जिल्हा मध्यवर्ती बँकेकडून बचत गटांना वित्तपुरवठा केला जातो.

आज महिला बचत गटांमध्ये ग्रामीण भागातील खीया या, स्वतःची उरविलेली बचतीची रक्कम एकत्र आणतात. गरजू महिला या गरजेनुसार आर्थिक मदतीची मागणी करतात. बचत गटांमध्ये सभासदांची संख्या मर्यादित असल्याने किमान १० व जास्तीत जास्त २० सभासद असतात. त्यामुळे त्यांचा सर्वंध हा एकमेकांशी चांगला राहतो. किती बचत घ्यावी, किती सभासद घ्यावेत, किती कर्ज द्यावे, किती वेळा शुल्क आकारावे याबाबत गटातील

सभासद नियम स्वतः उरवितात. महिन्यातील एका उराविक दिवशी सर्व महिला एकत्र येतात व बचत जमा केली जाते. सर्व कामकाजाची तपशील नोंद ठेवली जाते व प्रत्येक सभासदाला पासबुक दिले जाते. राष्ट्रीय कृषी व ग्रामीण विकास बँक (नाबार्ड) मार्फत या योजनेची कार्यवाही होते.

बचत ही अशी गोष्ट आहे की, ज्याचे महत्त्व ती असतानाही फारसे आपल्याला कळत नाही. पण जवळ काहीच बचत नसता खादी अवघड वेळ आपल्यावर आली तर बचतीचं महत्त्व तेव्हाच कळतं. गावपातळीवरील महिला अद्यापही निरक्षरतेच्या ओळ्यापासून मुक्त होऊ शकलेल्या नाहीत, हे वास्तव आहे. ग्रामीण भागात भूमिहीन महिलांची संख्याही लक्षणीय आह. शेती, जनावरे सांभाळणे, मुलांची देखभाल, स्वयंपाक, लाकूड आणणे, साफसफाई या कामामुळे आपल्या ग्रामीण भागातील महिला या अडकलेल्या असतात. अशामुळे अनेक विध अडचणीचे डोंगर महिलांच्या मार्गात आहेत. बचतीने या अडचणींवर त्या उपाय शोधू लागतात.

या महिला बचत गटांमुळेच आज कित्येक ख्रिया या घराबाहेर पढू लागल्या आहेत. एकाचे दोन, दोनाचे चार, चाराचे आठ या पद्धतीने पैसा वाढत आहे. या गटांच्या उपक्रमात महिलांना बचत करण्याची, त्या बचतीचा योग्य वापर करण्याची तसेच आर्थिक नियोजन करणे, हिशोब करण्याची क्षमता प्राप्त झाली आहे. महिला या आर्थिकदृष्ट्या स्वावलंबी होतील, तेव्हाच त्या महिला सर्व क्षेत्रात आत्मविश्वासाने वावरतील. कुटुंब, समाज व राष्ट्राला पुढे नेऊ शकतील. हा त्यामागील व्यापक विचार आहे. आज या महिला विभागात काय काम करावयाचे त्याची

भौगोलिक, सामाजिक, आर्थिक माहिती समजून घेत आहेत. अनेक प्रमुख संस्था, त्यांचे अधिकारी हे महिलांना भेटून हा उपक्रम समजावून सांगतात. इच्छुक महिलांना तसेच इच्छुक नसलेल्या महिलांसाठी माहिती देत आहेत. बचत गटांच्या माध्यमांतून या महिला सहकार्याने बचत गट स्थापन करण्यासाठी आज उत्सुक आहेत. गवागावामध्ये या गटांची सभा आयोजित करून महिला बचत गटाच्या निर्मितीचे फायदे समजावून घेत आहेत.

संघटीत महिलांची शक्ती व आत्मविश्वास वाढविण्यासाठी परस्परांच्या सहकार्याने तयार झालेल्या गटाला स्वयंसाहाय्यता गट असे म्हणतात. त्यामध्ये महिला महिलांमध्ये पैशाची देवाण-घेवाण होत आहे. यामुळे महिलांच्या गाठीशी आज बचतीतून जमा निर्माण झाली. तसेच याचा वापर स्वतःसाठी करून त्या बचतीचा उपयोग वेळेवेळी अनेक इतर कामासाठीही करतात. त्यातून त्यांच्या कौटुंबिक गरजा भागतात.

आज महिला बचत गटांमुळे ख्रीयांमध्ये बदल

तर झालेत पण पुरुषांमध्ये एक सामाजिक परिवर्तन घडवून येत आहे. म्हणजे पूर्वी महिला घराबाहेर पडताना पुरुष वर्ग टिंगळ करायचा. पण आता महिलांच्या बाबतीत ते सहकार्य करतात. कारण या बचतीमुळे घरखर्चासाठी हातभार ती लावू शकते. हे सामाजिक परिवर्तन या गटांमुळे होऊ शकले.

आज कित्येक ग्रामीण भागातील स्त्रिया या आधुनिक जगाशी जोडल्या गेल्या आहेत. ग्रामीण भागाची सुधारणा होणे म्हणजेच देशाची प्रगती होणे होय. ती या गटांच्या माध्यमांतून होत आहे.

आर्थिक सामर्थ्य व स्वातंत्र्यामुळे महिला मानसिक दृष्ट्या सदृढ, स्वाभिमानी व तेजस्वी होतील. सतत पुरुषाच्या हातात खेळणारा पैसा आता यापुढे बचत गटाच्या प्रभावी माध्यमाद्वारे महिलांच्या हातातून प्रवाहित होईल, तेव्हा प्रत्यक्ष 'गृहलक्ष्मी' देवी नक्कीच आनंदून, हरखून जाईल. घरच्या 'लक्ष्मी'चा हा आनंद घरासाठी आणि समाजासाठीही नक्कीच आनंदाचा आणि विकासाचा असेल.

ग्राफिटी

- देवावर माझा विश्वास आहे पण त्याचा माझ्यावर नाही.
- इतिहास बदलता येत नसेल तर निमुटपणे अभ्यास करून पास व्हा.
- राज्यशास्त्र शिकणारे उत्तम अभ्यासक होतात आणि ते न शिकणारे उत्तम राजकारणी.
- आपले विचार काय आहेत याचा आधी विचार करा.
- नकार देणं ही एक कला असेल तर होकार देऊन काम न करणं ही सुद्धा एक कलाच आहे.
- माणसाच्या मनात हाव आहे की भाव हे त्याच्या हावभावावरून कळतं.
- कोणतीही गोष्ट उचलण्यापेक्षा ढकलणे सोपे आहे. जबाबदारीच्या बाबतीत मी ही तेच करते.

- निकम नम्रता बारक्या संगिता
तृतीय वर्ष, विज्ञान

‘स्वदेशी’ची झाळाळी

- शेणवी प्राजन्ता चंद्रकांत रोहिणी
तृतीय वर्ष वाणिज्य

कबड्डी हा आपला स्वदेशी जुना खेळ. एकेकाळी मैदानी खेळांमध्ये या खेळाला महत्त्व होते. पूर्वीपासूनच कबड्डी हा गावागावांत खेळला जाई. कबड्डी हा असा खेळ आहे, की जो मातीशी निगडीत आहे. कबड्डी हा खेळ म्हणजे एक सळसळत चैतन्य! एकाचवेळी तोंड, डोळे, कान, हात-पाय यांचा पुरेपूर वापर करून घेणारा असा हा अष्टवधानी खेळ. ज्यातून मन आणि शरीर तंदुरुस्त राहत.

मधल्या काळात असा हा खेळ काहीसा बाजूला पडता होता. त्याच्याकडे दुर्लक्ष झाले होते. याचा दुष्परिणाम मात्र कबड्डी या खेळाचे चांगले नेतृत्वगुण असणाऱ्या खेळांवर झाला. एका मर्यादेपुढे ते जावू शकले नाहीत. इतरही आपल्या खेळांची स्थिती काही वेगळी नव्हती. सगळं लक्ष मात्र ‘क्रिकेट’ या ‘साहेबी’ खेळाकडे जमा झालेले. क्रिकेट या खेळावर प्रचंड खर्च केला जातो. तसेच क्रिकेट हा खेळ पाहण्यासाठी बरीच गर्दी होते. आता अशा या गर्दीत आणि प्रसिद्धीत हा खेळ खेळवला जाऊ लागला. ‘प्रो कबड्डी’ असा नवा चेहरा घेत.

अशा या झागमगाटात पुन्हा एकदा एक किरण कबड्डीकडे वळला आणि आज आपण बघतोय की या खेळानं पूर्णपणे जणू कात टाकलीय. या खेळाची लोकप्रियता दिवसेंदिवस वाढतच आहे. याचे एक उत्तम उदाहरण म्हणजे गेल्या दोन वर्षांपासून दूरदर्शनवर सुरु असलेली प्रो कबड्डी. दूरदर्शनवरील ‘स्टार गोल्ड’ तसेच ‘स्टार स्पोर्ट्स’ यासारख्या

वाहिन्यांवर कबड्डी या खेळाचे प्रक्षेपण होते. मनोरंजन आणि सळाळत्या उत्साहात हा खेळ अगदी लहान मुलांपासून ते मोठ्या व्यक्तींपर्यंत लोकप्रिय ठरला. कबड्डीची लोकप्रियता ही अनन्यसाधारण आहे. आता तर हा खेळ गल्ली, गावांपासून ते ऑलम्पिक मध्ये पोहाचला आहे.

दूरदर्शनवर सुरु असणाऱ्या प्रो कबड्डी या खेळात एकूण आठ संघ आहेत. यामध्ये यु मुंब्या, जयपूर, पटना, कोलकाता, दिल्ली, पुणे, बैंगलूर, तेलगू असे संघ आहेत.

या सर्व संघांमध्ये सर्वच खेळाडू छान खेळतात. परंतु तरीही या सर्व संघांतून उक्केल खेळाडू म्हणून अनुप कुमार रिशांक देवांडीका, रोहित कुमार, संदिप नरवाल, नवनीत गौतम, मनप्रित सिंग, निलेश शिंदे, मनजित चिल्लर

यांची नावे सांगता येतील. सन २०१५-१६ यावर्षी झालेल्या प्रो कबड्डी स्पर्धेमध्ये पटना हा संघ विजयी ठरला.

कबड्डी हा असा एकमेव खेळ आहे की तो खेळताना त्याचे नाव सतत घेतले जाते. या खेळाला पूर्वीच्या काळी मैदानी खेळ म्हणून संबोधले जाई. पण सध्या मात्र महिला कबड्डीपटूंनाही क्रिकेट व इतर खेळांप्रमाणे कबड्डी या खेळातही आपले वर्चस्व गाजवले आहे. आजकाल अनेक ठिकाणी विविध सार्वजनिक कार्यक्रमात, महोत्सवात नवीन उत्साह निर्माण करण्यासाठी कबड्डीच्या स्पर्धा भरविल्या जात आहेत. त्यात महिलांच्याही कबड्डी स्पर्धा ठेवल्या जातात. त्याला प्रचंड मोठ्या प्रमाणावर प्रतिसाद

वैभवराणा २०१५-१६

आहे. बाराव्या दक्षीण आशियाई क्रिडा मोहोत्सवात भारताची एकूण २८९ पदके झाली असून त्यात १७३ सुवर्ण, ८६ रौप्य व ३० कांस्य पदांचा समावेश आहे. त्यात बांगलादेशाला हरवून कबड्डीच्या सुवर्णपदकांवर आपल्या महिला कबड्डीपटूंनी भारताचे नाव कोरले आहे.

कबड्डी हा खेळ आरोग्याशी निगडीत आहे. यात शारिरिक बळासोबतच चातुर्य आणि अवधान आवश्यक आहे. एकाचवेळी हात, पाय, डोळे आणि शब्दांच्याबरोबर संपूर्ण शरीराला हा खेळ व्यापून उरतो. चापल्य हे वैशिष्ट इथे आहे. संघासोबत खेळ खेळत असताना संघभावना मनात प्रबल होते. प्रत्यक्ष मैदानावरच्या खेळांदूचा सहभाग असल्याने एक भरलेपण आणि भारलेपण याच खेळाचे दिसते. शालेय स्तरावरील खेळांमध्येही कबड्डी या खेळाचे नाव आता समाविष्ट करण्यात आले आहे.

कबड्डीमध्ये नाविन्यता आली आहे. यातील शब्दही नवीन आहेत. जसे की रायडर व डिपेंडर. रायडर म्हणजे जो चढाई किंवा इंट्री घालतो तो. आणि डिपेंडर म्हणजे जो पकडणारा असतो तो. क्रिकेटमध्ये ज्याप्रमाणे चौकार आणि घट्कार असतात त्याचप्रमाणे कबड्डीत सुपर राईड याचा अर्थ एकाच राईडमध्ये जर राईडरने तीन किंवा त्यापेक्षा जास्त डिपेंडर बाद केले तर त्याला सुपर राईड म्हणतात. सुपर टॅकल याचा अर्थ तीन किंवा त्यापेक्षा कर्मी डिपेंडर असताना राईडरला पकडले म्हणजेच बाद केले तर त्याला सुपर टॅकल म्हणतात. याचा एक गुण ज्यादा देण्यात येतो. सध्या कबड्डी या खेळाचा वेळ ५० मिनीटे असतो. यामध्ये प्रथम फेरी ही २० मिनीटांची, १० मिनीटे हाफ टाईम व त्यानंतर दुसरी फेरी २० मिनीटांची

अशी एकूण ५० मिनीटे असतात. ही सर्व कबड्डी या खेळातील नाविन्यताच म्हणावी लागेल कारण हे सर्व नियम नवीन आहेत.

यापूर्वी कबड्डी हा खेळ खेळताना कबड्डी या शब्दाचा श्वास न घेता एकाच श्वासात तो शब्द सतत उच्चारावा लागे. परंतु यातही बदल झाला असून राईडरला श्वास घेता येतो. क्रिकेट या खेळात जसे अंम्पायर असतात त्याचप्रमाणे आता कबड्डीतदेखील दोन पंच असतात. या पंचांचा निर्णय अंतिम समजण्यात येतो. त्याचप्रमाणे यामध्ये दोन लाईनमन असतात. आणखीन म्हणजे जसे क्रिकेटमध्ये थर्ड अंम्पायर असतो. त्याचप्रमाणे यामध्ये टी.व्ही. अंम्पायर असतो.

मध्यंतरी कबड्डी या खेळाचा प्रभाव म्हणावा तेवढा नव्हता व त्याची लोकप्रियताही तेवढी नव्हती. परंतु याच खेळाची लोकप्रियता एवढी वाढली आहे की अनेक प्रसिद्ध अभिनेते आणि अभिनेत्री या देखील हा खेळ पाहण्यासाठी आपली उपस्थिती दर्शवतात, त्याचप्रमाणे अनेक गायक, गायिका यांसारखे अनेक दिग्गज कलावंत आपली उपस्थिती दर्शवितात. २०१५-१६ या वर्षी झालेल्या प्रो कबड्डी या खेळासाठी अनेक अभिनेत्यांची हजेरी होती. अमिताभ बच्चन, अभिषेक बच्चन, ऐश्वर्या रॉय, अजय देवगण यांच्यासारखेच ग्लॅमर आता कबड्डीला आले, असेच म्हणावे लागेल.

कधीकाळी 'स्वदेशी' साठी चळवळ झाली पण इतक्या वर्षांनी का असेना या 'स्वदेशी' खेळाला मिळालेली ही झळाळी म्हणजे अभिमान आणि आनंद देणारीच आहे.

□ □ □

कुठल्या झाडाचं फुल असतं सुख..... ?
म्हणजे झपकन खुदून माळता येतं केसात.
की कुण्या परमसंगणकातली गुंतागुंत प्रणाली
असते सुख; डॉलर जिथे घरंगळत येतात ...

- अंजली कुलकर्णी

बँकिंचे बदलते स्वरूप

- बेळेकर मृणाली मनोहर कविता
तृतीय वर्ष वाणिज्य

भारतात माहिती तंत्रज्ञानाच्या क्षेत्रात मोठ्या प्रमाणात प्रगती झाली आहे हे दिसून येते. हे सर्व संगणक व अंतरजाल (Intenet) यांच्या वेगाने वाढत जाणाऱ्या वापरामुळे होत आहे. यामुळे जगात इ-कॉमर्स, इ-मेल, इ-माहिती अंतरबदल (E - data interchange) इत्यादींचे प्रचंड जाळे तयार झाले आहे. यांचा वापर उद्योग, व्यापार, वाहतूक, सरकारी कचेच्या इ. सर्व ठिकाणी होतो आहे. अर्थातच यातून बँकिंग क्षेत्र कसे अलिप्त राहील. आधुनिक काळात बँक क्षेत्रात अनेक बदल करण्यात आले आहेत. यात इतर क्षेत्रांप्रमाणेच नव्या तंत्रज्ञानाचा अवलंब केला जातो. आधुनिक तंत्रज्ञानाच्या सहाय्याने ग्राहकांना नवनवीन सेवा देण्याचा प्रयत्न केला जात आहे. या स्पर्धात्मक जगात आपली बँक कशी सरस आहे यासाठी नवीन तंत्रज्ञानाचा जास्तीत जास्त वापर केला जातो. आपले क्षेत्र वाढविताना हा विकासही होत आहे.

याचाच भाग म्हणून बँकांनी ग्राहकांना मुलभूत आणि आनुषंगिक सेवा पुरविण्यासाठी इलेक्ट्रॉनिक माध्यमाचा वापर सुरु केला. त्यामुळे आजच्या काळात बँका माहितीधिष्ठित (Information based) बनल्या आहेत. यात इलेक्ट्रॉनिक बँकिंग, ए.टी.एम.सेवा, क्रेडिट कार्ड सेवा, डेबिट कार्ड सेवा यांसारख्या अत्याधुनिक सेवा येतात. या अत्याधुनिक सेवांमुळे लोकांना बँकांमध्ये जावून जे काम करावं लागत होते ते काम ते आता कुठेही राहून करू शकतात. त्यामुळे लोकांचा वेळ वाचतो. यामुळे प्रत्येकाच्या घरात, खिंशात बँका आहेत असे म्हटले तर गैर ठरणार नाही.

इ-बँकिंगमधील 'इ' हे अक्षर इलेक्ट्रॉनिकसाठी

वापरले आहे. इ-बँकिंगचे पूर्ण रूप म्हणजे 'इलेक्ट्रॉनिक बँकिंग' होय. इलेक्ट्रॉनिक माध्यमाचा वापर करून केल्या जाणाऱ्या बँक व्यवसायाला 'इ-बँकिंग' म्हणतात. वेगळ्या शब्दात सांगायचे तर माहिती तंत्रज्ञानाची आधुनिक साधने वापरून बँकसेवा पुरविण्याच्या व्यवसायाला इ-बँकिंग म्हणतात. जनतेशी इतर बँकांशी आणि मध्यवर्ती बँकेशी व्यवहार करताना या बँका इ-बँकिंगचा वापर करतात.

इ-बँकिंगमध्ये इंटरनेटचा वापर करणे अभिप्रेत आहे. यासाठी सर्वच बँका संगणकीकृत केल्या जातात. यात कोणत्याही कागदपत्रांचा उपयोग केला जात नाही. कारण सर्व नोंदी ह्या संगणकामध्ये केल्या जातात. सर्व संगणक हे इंटरनेटने जोडले गेलेत. यामुळे कोणतीही व्यक्ती इंटरनेटद्वारे बँकेशी संपर्क साधू शकते. पैसे भरणे, पैसे काढणे, पैशाचे हस्तांतरण करणे यासारखे व्यवहार व्यक्ती इंटरनेटद्वारे करू शकते.

पारंपरिक पद्धतीत बँक व्यवहार करण्यासाठी व्यक्तीला स्वतःला जावे लागते. खात्याची चौकशी करणे, पैसे पाठविणे, पैसे भरणे, पैसे काढणे इ. व्यवहारासाठी व्यक्तीला बँकेत समक्ष जावे लागत होते. पण इ-बँकिंगमुळे हे काम आपण कुटूनही करू शकतो. पारंपरिक बँकपद्धताची वैशिष्ट्ये म्हणजे बँक ही विशिष्ट सांगाड्यातील तीची इमारत, बँकेची कचेरी, कागदपत्रांद्वारे होणारे बँक व्यवहार, बँकेतील ग्राहकांची होणारी गर्दी, ही होत. आता काही मोजके लोक या पारंपरिक पद्धतीचा वापर करताना दिसून येतात. इंटरनेटचा वापर न करता येणारे लोक, काही ग्रामीण भागातील लोक यात येतात. ही पद्धती आधुनिक काळात इ-बँकिंगमुळे कालबाब्य होताना दिसत आहे. आता हे

व्यवहार आपण आपल्या ठिकाणी, बसून करू शकतो. संगणक किंवा लॅपटॉप किंवा मोबाईल यांच्या साहाय्याने बँकेच्या संकेत स्थळावर जाऊन त्याद्वारे आपले व्यवहार करू शकतो.

संगणकाच्या वापराद्वारे लोकांना तत्पर सेवा बँका देत आहेत. दर्जेदार सेवा पुरवून लोकांना आकर्षित करण्याची एक प्रकारची स्पर्धाच बँकांमध्ये सुरु आहेत. बहुतेक सर्वच बँका ह्या मानवी श्रमशक्तीचा वापर कर्मी करून स्वयंचलित यंत्रांचा अधिक वापर करीत आहेत. यामुळे संगणकीकरण, इ-बँकिंग, टेली बँकिंग, ए. टी. एम. सेवा आदींचा वेगाने विस्तार होत आहे.

ए. टी. एम. म्हणजे 'Automated Teller Machine.' मराठीत 'स्वयंचलित गणक यंत्र' असा शब्द वापरला जातो. काही लोक याला 'All Time Money' सुद्धा म्हणतात. कारण ए. टी. एम. हे २४ X ७ चालू असते. ही सेवा सर्वत्र ए. टी. एम. या इंग्रजी आद्याक्षरानेच अधिक ओळखली जाते. ग्राहकांशी आर्थिक व्यवहार करण्यासाठी बँकेने निर्माण केलेली स्वयंचलित यंत्रणा खूप सोयीची ठरत आहे. प्रवासात तर त्याचे महत्त्व जास्त असते.

मागील काही वर्षात बँकांची पतपत्र (Credit Card) सेवा फार लोकप्रिय झाली आहे. बँक ग्राहकांना वस्तू व सेवांची खरेदी करण्यासाठी आणि बँकेच्या कोणत्याही शाखेतील खात्यावरून रक्कम काढण्यासाठी या पतपत्राचा (Credit Card) खूप उपयोग होतो या पतपत्राची संकल्पना मूळ अमेरिकेची आहे. अमेरिकेत १९५० च्या दशकात या पतपत्र सेवेला सुरुवात झाली. इंग्लंडमध्ये सर्वप्रथम बार्कलेज बँकेने १९६६ मध्ये पतपत्र सेवेला प्रारंभ केला. भारतात सर्वप्रथम १९८० मध्ये 'सेंट्रल बँक ऑफ इंडियाने' पतपत्र योजनेची सुरुवात केली. त्यानंतर आंध्र बँक (१९८१), बँक ऑफ बडोदा (१९८५), कॅनरा बँक (१९८७), बँक ऑफ इंडिया (१९८८) इ. बँकांनी पतपत्र योजना सुरु केली. आज भारतातील सर्वच

बँकांनी ही योजना सुरु केली आहे. ही योजना पतपत्रापेक्षाही 'क्रेडिट कार्ड' या नावाने अधिक प्रमाणात ओळखली जाते. बँकेने ग्राहकांना विशिष्ट मर्यादेपर्यंत कर्ज रकमेची उचल करण्यासाठी उपलब्ध करून दिलेले पत्र किंवा कार्ड म्हणजे पतपत्र होय. पतपत्र हे प्लॉस्टिकचे असल्याने त्याला 'प्लॉस्टिक चलन' (Plastic Currency) किंवा 'प्लॉस्टिक पैसा' (Plastic Money) असेही म्हणतात.

अलीकडे पतपत्राबोर डेबिट कार्ड (Debit Card) सेवासुद्धा वेगाने वाढत आहे. 'डेबिट कार्ड' ला मराठीत 'नावेपत्र' किंवा 'नामे पत्र' असे संबोधले जाते. पण इंग्रजीतील डेबिट कार्ड हेच नाव सर्वत्र प्रसिद्ध आहे. डेबिट म्हणजे नावे टाकणे किंवा खात्यातील रक्कम वजा करणे. बँकेने ग्राहकांना त्यांच्या खात्यातील शिल्लक रक्कम उचल करण्यासाठी ही सोय म्हणजेच डेबिट कार्डची सोय केली आहे.

पतपत्र व नावेपत्र यांच्यात मुख्य फरक असा की, credit card द्वारे 'कर्ज स्वरूपात रक्कम' अदा केली जाते. तर Debit Card द्वारे खातेदारांना त्यांच्या 'खात्यावरील शिल्लक रक्कम' अदा केली जाते. पतपत्र धारकांना वापरलेल्या रकमेवर व्याज भरावे लागते तर डेबिट कार्ड धारकाला असे व्याज भरावे लागत नाही. डेबिट कार्डचा उपयोगसुद्धा पतपत्राप्रमाणेच दोन मुख्य कारणांसाठी होतो. एक म्हणजे पैसे काढण्यासाठी आणि वस्तू व सेवांची खरेदी करण्यासाठी. एकाच ठिकाणी त्या सोयी मिळतात म्हणजे श्रम-वेळ वाचतो.

आधुनिक काळात या सेवांमुळे लोकांना मोठ्या प्रमाणावर फायदा होत आहे. सर्वात मोठा फायदा म्हणजे त्यांचा वेळ वाचत आहे. व्यक्ती जेथे असेल तेथून काम करू शकतो. त्याला बँकेत जावं लागत नाही. इ-बँकिंग हे सर्व ग्राहकांना भेटलेलं वरदान आहे. बँकांचे हे नवं रूप ग्राहकांनाही स्मार्ट बनवणार असंच आहे. आर्थिकतेशी संबंधित हा स्मार्टपणा तसा सुखदच आहे.

□ □ □

एक यात्रा मार्गी... महणूनच

- कु. वाडेकर प्रणाली प्रकाश प्रतिभा
द्वितीय वर्ष कला

आपण २१ व्या शतकात पदार्पण केले. चंद्रावर जाण्यासाठी म्हणे, बुकींगसुद्धा सुरु आहे. विज्ञान-तंत्रज्ञानासारख्या उच्च क्षेत्रात प्रगती केली पण आजही आपले विचार निच दर्जाचे आहेत. मुलगा हवा असताना जर मुलगी जन्मास आली तर, तिचे आई-वडील शोक करत बसतात. 'ज्याच्या हातून पाप झाले त्याच्या पदरी मुली', ही भावना लोकांच्या मनात रुढ झालेली आहे. जन्मापासून तिच्या वाट्याला आलेली ही भावना.

महणूनच स्त्री भ्रुणहत्या मोठ्या प्रमाणावर होत आहे. साहजिकच याचा परिणाम महणून मुलांच्या तुलनेत मुलींची संख्या खूपच कमी होत चालली आहे. त्याचप्रमाणे बालपणापासूनच मूलं-मूली असा भेदभाव केला जातो. मुलांना दिली जाणारी खेळणीसुद्धा पूर्वग्रहावर आधारित म्हणेचे अहंभाव व न्यूनगंडाची भावना निर्माण करणारीच असतात. जसे की, मुलांना खेळण्यासाठी गाड्या दिल्या जातात. तर, मुलींना खेळण्यासाठी बाहुली किंवा स्वयंपाकाची भांडी (खेळण्यातील) दिली जातात. स्त्री ही व्यक्ती नव्हे, ती एक वस्तू आहे, याची जणू ही पहिली शिकवणच असते. लहानपणी सांगितलेल्या सीता, सावित्रीच्या गोष्टीतून त्या पतिव्रता असल्याचे मनावर बिंबवले जाते परंतु त्यांचा कणखरपणा, जिद हे ही वाखणण्याजोगी असताना त्याचा साधा उल्लेखही केला जात नाही.

खरे पाहिले तर स्त्री व पुरुष ह्यांना ह्या जगाच्या रथाची दोन चाके महणून संबोधले जाते. हा रथ जर

व्यवस्थितपणे चालवायचा तर दोन्ही चाके सारख्याच गतीने असावी लागतात. त्यासाठी स्त्रीला सक्षम बनविणे अत्यावश्यक आहे. स्त्रीने स्वतःचे रक्षण करण्यास समर्थ असले पाहिजे. परंतु निरिक्षण केले तर असे दिसते की, खेड्यातच नव्हे तर शहरातही संघाकाळी सहा-सात वाजता बाजूच्या दुकानात जायचे तरी सोबत म्हणून भाऊ जरी वयाने लहान असला तरी त्यास पाठविले जाते. जोपर्यंत स्त्री ही अशी रक्षणीय मानली जाईल. तोपर्यंत तिला स्वातंत्र्य मिळाले असे म्हणता येणार नाही.

७०/८० वर्षांपूर्वीचा काळ पाहिला तर तेव्हाच्या स्त्रीया ह्या आर्थिकदृष्ट्या पुर्णपणे घरातील कर्त्या पुरुषांवर अवलंबून असायच्या. तेव्हाच्या काळी हुशार किंवा कलागुणीत स्त्री असलीच, तरी तिची कला ही चार भिंतीच्या आतच असायची. तेव्हाच्या स्त्रीयांच्या तुलनेत आजची स्त्री नव्हकीच आपल्याला प्रगत वाटते. तसेच आर्थिकदृष्ट्याही स्वतंत्र झाली आहे. परंतु टक्केवारीच्या तुलनेत कमीच आहे. छोट्या - छोट्या साध्या गैरसमजुतींमुळे, अंधश्रद्धेमुळे होणारा स्त्रीयांचा छळ, स्त्रीला नवन्याकडून होणारी मारझोड किंवा पाण्यासाठी अतिशय दुर्गम भागातील स्त्रीयांना मैलोनमैल करावी लागणारी पायपीट. अशा बातम्या वर्तमानपत्रात अगदी सहज वाचतो. त्याचा आपल्या मनावर तितकासा परिणाम होत नाही. कारण हे सर्व गृहीतच धरले जाते. परंतु अत्याचाराची, स्त्रीवर होणाऱ्या बलात्काराची बातमी आपण वाचतो तेव्हा आपले मन थोडे चुकचुकते, पण तेही

तेवढ्यापुरतेच.

आपल्याकडे ख्रीला 'नारी' म्हणून संबोधले जाते. नारी ह्या शब्दाचा अर्थ असा की, जिला कोणी शत्रू नाही. जी कोणाचीही शत्रू नाही. सहिष्णुतेची भावना असलेली, मुलांवर चांगले संस्कार करणारी, पतीला प्रत्येक अडचणीत समर्थपणे साथ देणारी, त्याचे मनोबल वाढवणारी. ती नारी... मग ती अबला कशी ठरेल ?

संपूर्ण मानवजातीच्या विकासासाठी मुलींच्या शिक्षणाइतके परिणामकारक दुसरे साधन नाही. एका मुलीला शिकवणे म्हणजे अख्या कुटुंबाला शिकविण्यासारखे आहे. ख्रियांपुढील असणाऱ्या गंभीर समस्येला तोंड देण्यासाठी शिक्षणच उपयोगी ठरणार आहे. किंबहुना शिक्षणामुळे हे साध्य होत आहे. त्यासाठी समाजाचा ख्रीकडे पाहण्याचा दृष्टीकोन बदलला पाहिजे. ती कोणत्याच बाबतीत पुरुषांपेक्षा कमी नाही. कोणतेही कठीण काम असो. ख्री सर्वत्रच अग्रणी आहे. पारंपरिकतेनुसार पुरुषांची समजली जाणारी

सर्व क्षेत्रे आता महिला काबीज करत आहेत. झाशीची राणे, सावित्रीबाई फुले, ताराबाई शिंदे, इंदिरा गांधी, किरण बेदी या सर्वांच्या पावलावर पाऊल ठेवत, त्यांचा आदर्श डोळ्यासमोर ठेवून आजची ख्री ही मुलगी, सून, पत्नी, माता या भूमिकांव्यतिरिक्त अधिकारी, वैज्ञानिक, शिक्षक, कर्मचारी, मंत्री, अभिनेत्री, मालक अशा अनेक रूपांमध्ये आपणास दिसते. स्वतःचे कुटूंब सांभाळून व्यवस्थितरित्या सर्व क्षेत्रात काम करत आहेत.

ख्री म्हणून आपल्याला तिचा नक्कीच अभिमान वाटला पाहिजे. कोणतीही संधी न गमावता ख्रीची ही सकारात्मकता, आत्मनिर्भरता आज तिने जगाला पटवून दिली आहे. अशी ख्रीच जर या जगात नसेल तर अशा जगाची क्षणभर कल्पना करा. एक भयानक वास्तव आपल्या नजरेसमोर येईल. त्याचाच पुढचा भाग म्हणजे, जगाचा अस्त ही फार पुढे नसेल. या जगाची निर्मिती करणारीच जर नसेल तर, या जगाला पुढे नेणार कोण ?

- ग्राफिटी -

- ❖ काही प्रश्न असे असतात की ते सोडून दिले की सुटतात.
- ❖ आपल्या मनाला जे खटकतं ते असतं पाप.
- ❖ मनुष्य हा असा प्राणी आहे की निंदा आलेली नसतानाही झोपतो.
- ❖ प्रेमात सर्व काही माफ असतं, फक्त बील तेवढं लागू असतं.
- ❖ कधी कधी जांभई देण्याचासुद्धा कंटाळा येतो.
- ❖ ज्ञानाला सीमा नसते.
- ❖ आयुष्यात जेव्हा जिंकाल तर असे जिंका की जणु काही जिंकण्याची सवयच आहे
- ❖ आणि हराल तेव्हा असे हरा की सतत जिंकण्याचा कंटाळा आला आहे.
- ❖ माझ्या नशिबात जे आहे ते मला मिळेल असं म्हणण्यापेक्षा ते मिळवण्यासाठी माझ्यां नशिब मी तसं बनवेन अस म्हणा.

संकलक - निकम नम्रता बारव्या संगिता
तृतीय वर्ष विज्ञान

रोगविक्रीकेंद्र चालू आहे

- नारकर ज्योती सुप्रिया शंकर
तृतीय वर्ष वाणिज्य

आधुनिक काळात सर्वच बाबतीत बदल घडून येताना दिसतात. काही बदल चांगले असतात तर काही वाईट, ज्यामुळे माणसांचे जीवन लवचिक बनत असते. त्याच्या जीवनमानात विचार, वृत्तीमध्ये, सवयी, आवडी निवडी किंबहुना आहार पद्धतीत देखील बदल होत असतात. ज्याठिकाणी वाईट बदल घडून येतात त्यातून सर्वांचेचे नुकसान होते, परंतु हे लक्षात मात्र येत नाही. असाच एक बदल म्हणजे पीकांच्या, फळांच्या उत्पादनातला आहे. तापमान, आर्द्रता, सुर्यप्रकाश यांच्या सहाय्याने विशिष्ट फळे, भाजीपाला, पीके यांपासून उत्पन्नाचे प्रमाण वाढवले जाते. नैसर्गिक उत्पन्न मिळवण्याची पद्धत आता कालबाबू झाली आहे. त्याएवजी कमी वेळात, कमी क्षेत्रात, कमी खर्चात, अधिकाधिक उत्पन्न मिळवण्याचा प्रयत्न मोठ्या प्रमाणावर केला जातो.

आजची आहार पद्धती बघता ती बदलली आहे पण जाणीव मात्र कमी होताना दिसतेय. बाजारपेठांमध्ये मोठ्या प्रमाणावर विविधता आली आहे. भाजीपाल्यांमध्ये कोबी, फुलकोबी, नवलकोल तसेच घेवडा, वाटाणा यांसारख्या शेंगभाज्या, काकडी, दुधीभोपळा, दोडका यांसारख्या वेलवर्णीय भाज्यांची लागवड मोठ्या प्रमाणावर केली जाते. तर फळवर्गीय भाजीपाल्यांमध्ये टॉमेटो, मिरची, ढोबळी मिरची, वांगी आणि भेंडी यांचा समावेश होताना दिसतो. या शेतीस तापमान, आर्द्रता, सुर्यप्रकाश इ. आवश्यक प्रमाणात मिळतोच असे नाही. अशावेळी जास्तीत जास्त सेंद्रिय खतंचा मारा केला जातो. त्यामुळे भाजीपाला पिकांवर मर, भूरी, पानांवरील करपा, केवडा या रोगांचा आणि मोळऱ्यांक पानांचा चूरा, पाने लहान होणे, पाने पिवळी होणे यांसारख्या

विषाणूजन्य रोगांचा प्रातुर्भाव होतो. शेती व्यवसायाचे आधुनिकीकरण केल्याने किंवा तंत्रज्ञानांचा वापर केल्याने शेती व्यवसायाचा विकास व भरभराट होतो ही जरी पहिली मिळकतीची बाजू आहे. याची दुसरी बाजू म्हणजे केमिकल्सच्या होणाऱ्या अतिरिकी वापरामुळे माणसाच्या आरोग्यावर त्याचा दुष्परिणाम देखील होतो. उत्पादक वर्ग जास्त उत्पन्नाच्या मोहात पडून असा अतिरेक जरी करीत असला तरी त्याचा वाईट परिणामही उपभोग घेणाऱ्या वर्गावर होत असतो. केमिकल्सच्या वापरामुळे प्रत्येक भाजीपाला, फळांचा रंग, ताजेपणा, आपणास प्रथम आकर्षित करतो त्यासाठी आपण जास्त किंमत देखील मोजण्यास तयार होतो. पण अशा वस्तूंचा वापर केला की शरीराला जो त्रास होतो, तेव्हा त्यातील दुष्परिणामांचा उलगडा आपणास होतो.

फळांच्या बाबतीतही वरील प्रकार झाल्याचे आढळून येतात. कलिंगड, डाळिंब, द्राक्ष, सफरचंद, आंबा ही थोडी महागडी फळे आहेत. परंतु केळी ही तुलनेने थोडी कमी महाग आहेत. सर्वसामान्यांच्या खाण्यात सतत येत असतात. ते देखील आज महागलेच आहे पण यातही हा अतिरेक होतच आहे. पिवळी धमक दिसणारी आकर्षक ताजी केळी म्हणजे एका अर्थाने हव्हूहव्हू होत जाणारा विषप्रयोगच होय. विविध असेंद्रिय घटकांचा वापर करून फळांचा आकार फुगवला जातो. त्यावर कृत्रिम रंगाचा मारा केला जातो. त्यातून त्यांच्या सुंदर दिसणाऱ्या आकर्षणातून शरीराला अपायकारक असलेले घटक भरमसाठरित्या माणसाच्या शरीरात धाव घेवू लागलेत. त्यामुळेच नवीन नवीन रोग निर्माण होऊन माणूस

क्षणाक्षणाला आजारी पडू लागला आहे. त्याची पचनसंस्थाच हळूहळू कोलमडत चालली आहे.

आता कलिंगडाचेच पहा ना.... या पीकाच्या वाढत जाणाऱ्या आर्थिक फायद्याला भुलून शेतकरी कलिंगडाची लावगड शेतजमीनीत बागायतीसाठी करू लागला. लागवडीबरोबरच त्याचा खप वाढावा, त्यातून आर्थिक फायदा मिळावा म्हणून रासायनिक स्वरूपात बनवल्या गेलेल्या इंजेक्शनचा वापर करून कलिंगडातील आतील भाग लाल भडक केला जातो. त्याला मधूरपणा आणला जातो. माणसाला अशीच फळे हवी हवीशी वाटतात यातूनच विविध रोग उद्भवतात आणि माणसाचे शरीर स्वास्थ बिघडते.

जीवाणू हे अतिसूक्ष्म, एकपेशीय जीव असून याचा सामान्य वापर असणे गरजेचे आहे. पण काही वेळा द्राक्षांचा आकार वाढवण्यासाठी, त्यांचा रंग सोनेरी पिवळसर किंवा काळाभोर दिसण्यासाठी, चव अगदी गोड मधूर लागवी म्हणून, ती टबटवीत दिसावीत यासाठी मोठ्या प्रमाणावर रासायनिक खतांचा वापर केला जातो. माणस मात्र ते अगदी आवडीने खातो. त्याचप्रमाणे डाळींबाच्या फळाला देशाच्या अंतर्गत भागातून तसेच विदेशांतून मोठ्या प्रमाणावर मागणी असते. त्यातून आपणास चांगले उत्पन्न मिळण्याची शक्यता असते. हे फळ तयार होत असतानाच अगदी कृत्रिम रसायनांचा वापर केला जातो. आपल्या 'हापूस' ची कथाही काहीशी अशीच आहे. कोकणातील फळांचा राजा म्हणून 'हापूस'

चे नाव घेतले तरी जीभेला पाणी सुटते. पण त्यात देखील कृत्रीमणा हा आलाच आहे. आपला हापूसचा आंबा मस्त मोठा दिसावा. रंग केशरी चमकदार व चव मधूर असा सर्वगुणसंपन्न असा त्याला बनवले जाते. परंतु खरे पाहता या जीभेचे चोचले पुरवत असताना माणसाच्या शरीरावर विविध रोगांचा प्रादुर्भाव होत असतो यामुळे हाडे ठिसूळ बनतात. माणसाची वयोमर्यादा कमी होते. आपल्या या हापूस आंब्याला आज जागतिक बाजारात खूप मोठी मागणी आहे पण उदया या अतिरेकी हव्यासाने ही मागणीच संपली तर.... ? इथल्या आंबा उत्पादित करणाऱ्या उत्पादकांची स्थिती काय असेल ?

आपणच आपल्या पायावर धोंडा मारून घेण्याचा हा प्रकार आहे. दिवाळीच्यानंतर बाजारात येणाऱ्या आंब्याच्या पेट्या म्हणजे भावी धोक्याची घंटा तर नसेल... ?

या सर्व कारणांमुळे भारतातील शेती व्यवसाय आता डबघाईला आला आहे. शेती व्यवसायाची भरभराटच आता संपुष्टात येत आहे. पुर्वीसारखी शेती आता राहिलेली नाही. डॉक्टर म्हणतात मोसमाप्रमाणे मिळणारी फळे खाऊन आपणास आपले आरोग्य राखता येते. परंतु आता मोसमाच्या आधीच फळे मिळतात आणि तेच खाऊन आपले आरोग्य बिघडते. मग मात्र प्रश्न पडतो की, ही आजूबाजूला दिसणारी आरोग्यवर्धक दुकाने आहेत की रोग विक्रीकेंद्रांची रांग आहे ? या सर्व मोहक रंगसंगतीतून आपण आजारच तर विकत घेत आहेत. या रोगविक्री केंद्राबाबत आपण सजन कधी होणार ?

विचारधन

सगळ्यात बुद्धीवान प्राणी म्हणून माणसाची एक ओळख आहे. पण कधी कमी हिताच्या एखाद्या गोष्टीसाठी हीच बुद्धी तो खर्ची घालतो. एका अर्थाने गहाण टाकतो. त्यातून पुन्हा ती सोडवण्यासाठी आणखी उरल्या-सुरल्या बुद्धीचा वापर करतो. त्यात त्याची उर्जा-क्षमता आणि मानसिकता इतकी खर्च होते की त्याची उमेद खचते. उमेद खचलेला माणस मग फक्त 'प्राणी' म्हणून उरतो.

अरुणा शर्मनबाग - एक मरणवास

- कु. हर्षदा रामकृष्ण रोहिणी सोमण
एस. वाय. बी. कॉम

आपल्याला जरा सुई टोचली किंवा पायात काटा रूतला तर आपण आई गंड करतो. त्या वेदनेने क्षणभर का असेना बेजार होतो. तसं मृत्यूच्या दारावर उभं राहून मृत्यूशी झुंज देणे वा मृत्यूला आपल्या पायाशी थोपवणे हे तितकच वेदनादायी आहे. सध्याच्या या युगात वेदना सहन करण्याची तशी ताकद या मनुष्यात राहीली नाही. तशीच दुसऱ्याचा विचार करण्याची बुद्धीही राहीली नाही. पण आयुष्याच्या तेवीसाच्या वर्षापासून ते वयाच्या साठाव्या वर्षापर्यंत, मृत्यूशी झूंजणे ही एक जिवंत वेदनाच आहे. ही वेदना अरुणाने इतकी वर्षे कशी सहन केली असेल याचा विचार आपण कधी केलायं का?

सुंदर दिसणे हा ख्री जातीला मिळालेला दैवी आशीर्वाद आहे. आशीर्वाद नव्हे तर ख्रीला मिळालेले वरदानचं आहे. पण मला असे वाटते की, हा आशीर्वाद नसून शाप आहे. सध्याच्या युगात सुंदर दिसणे हा ख्री जातीला मिळालेला शापचं ठरतो आहे. ख्रीया, मुली या सध्याच्या युगात सुरक्षित नाहीत. त्यांना खच्या अर्थाने स्वातंत्र्यचं नाही. भारताला स्वातंत्र्य मिळाल्यानंतर, ख्रीया सुरक्षित आहेत किंवा नाहीत याचा विचार सरकारनेही केला नाही. म्हणूनचं अरुणाच्या वाट्याला हे भोग आलेत. भोग कसले ते... नरकयातनाचं त्या.

आपल्या देशात पुरुषप्रधान संस्कृती आहे. त्यामुळे पुरुषांचेच राज्य चालते. ते म्हणतील तेच खरे. म्हणूनच

वाटतं, या समाजात पुरुषाने ख्रीयांना कधीचं समजून घेतलं नाही. ख्री ही फक्त एक उपभोग्य वस्तूच मानली. त्याच नजरेने समाजात दुव्यम स्थान दिले गेले. आजही हेच चित्र पाहायला मिळते. एखाद्या पुरुषाने चूक केली तर त्याला कोणतीचं शिक्षा मिळत नाही. मात्र ख्रीने जर कोणतीही चूक केली किंवा नाही केली तरीही तिच्या वाट्याला आयुष्यभराचा वनवास भोगावा लागतो.

प्रत्येक मुलीचं स्वप्नं असतं, आपण उच्च दर्जाचे शिक्षण घेऊन आपल्या आई-वडिलांना मदत करावी. अरुणाचेही हेच स्वप्नं असावे. म्हणूनचं ती उत्तम दर्जाचे शिक्षण घेऊन नर्सची नोकरी करीत आपल्या कुटुंबाचा पोशिंदा बनली. आपल्या कामात रमली. सुखी आयुष्याची स्वप्ने तिलाही पडू लागली. त्याचवेळी एक विकृत चेहरा तिचा पाठलाग करू लागला. सोहनलाल नावाचा हा चेहरा तिच्या आयुष्यात काळचं बनून आला. ही 'ख्री नावाची भोगवस्तू मलाचं मिळाली पाहिजे' या विकृतीने पछाडलेल्या सोहनलालने अरुणाच्या आयुष्याचा चिखल केला. तिच्या स्वप्नांची मातीकेली आणि अरुणाला एका मरणवेदनेच्या घेर अंथारात लोटलं.

समोर येणाऱ्या कोणत्याही व्यक्तीवर अन्याय होऊ नये म्हणून, डोळ्यांवर पट्टी बांधलेल्या न्यायदेवतेकडूनही अरुणाला न्याय मिळाला नाही. आपल्यावर झालेल्या अत्याचाराबद्दल एक शब्दही बोलू न शकणाऱ्या अरुणाच्या वाट्याला बेचाळीस वर्षाचा मरणवास आला. मात्र

सोहनलालला सहा वर्षाचा कारावास झाला. म्हणूनच न्यायदेवतेने गांधारीसारखी डोळ्यांवर पट्टी बांधली आहे. त्यामुळे चं प्रत्येक व्यक्तीला योग्य न्याय मिळत नाही. कायद्यापुढे सर्व समान असे म्हणताना, दुसऱ्याबाजूला अरूणा सारख्यांचं आयुष्यच हिरावून घेतल जातं. तिच्यासाठी जणू काळच गोटून गेला. सोहनलालमुळे एका निष्पाप जीवाचे कायमचे आयुष्य बेचिराख झाले. माझ्या मते, सोहनलालला सहा वर्षाचा कारावास देण्यापेक्षा एखाद्या चौकात फाशीची शिक्षा दिली पाहिजे होती. त्यामुळे असे सोहनलाल पुढे तयार होणार नाहीत याचा एक संदेश सर्वांसाठी पोहचला असता. एक धाक निर्माण झाला असता अन् निर्भयासारखी घटना पुन्हा घडलीचं नसती.

मला असे वाटते, आपल्या देशाच्या कायद्यात सुधारणा करून स्त्रीयांचे शोषण करणाऱ्यांसाठी कठोर असे कायदे सरकारने तयार करावेत. त्यामुळे सोहनलालसारख्या व्यक्तींच्या वृत्तीला कायमचा आळा बसेल. पण सध्याच्या काळात अशा अनेक अरूणांचा, निर्भयांचा बळी घेणारी वृत्तींचं फोफावते आहे हे दुर्देव आहे.. या निर्भयांना वयाच बंधन नसतं. अजाण बालिकेपासून एखादी वृद्धाही त्या वृत्तीची शिकार होतेय.

प्रत्येक मूलीची इच्छा असते. आपण आपला आनंद मनमोकळेपणाने व्यक्त करावा. खळखळून हसावे. अरूणालाही असेच वाटतं असावे. पण तिला कुठे माहित होते, आपले हे खळखळून हसणे आपला एक दिवस घात करेल. कळी उमलण्यापूर्वीच तीला कुस्करून टाकावे असे काही तिच्याबरोबर झाले. तिच्या स्वप्नांची, इच्छांची माती झाली. तिच्या वाट्याला न संपणारे भोग आले.

आजकाल या जगात माणूसकीच राहीली नाही. एकमेकांना मदत करण्याची वृत्तींच राहीली नाही, असं आपण म्हणतो. पण वास्तव नेहमी वेगळे असते. माणूसकी नावाची वृत्ती या समाजात होती. म्हणूनचं अरूणावर प्राणघातक हल्ला झाला तेव्हापासून हॉस्पीटलमधील कर्मचाऱ्यांनीच विशेषत: नर्सेसनी जो मदतीचा हात दिला त्याला तोड नाही. श्वास घेण्यापुरतीच ती जिवंत होती. एरव्ही तिच्यात कोणतीचं संवेदना उरली नव्हती. निर्जीव शरीर आणि फक्त त्यात श्वास चाललाय, अशा अरूणाला बेचाळीस वर्षे सांभाळणारी ही माणसंसुद्धा आपल्याचं समाजातली. एकीकडे हे अलौकिक माणूसकीचे दर्शन तर दुसरीकडे सोहनलालसारखे हिंस्र पातळीवरचे दर्शन. काय म्हणायचे या दोन टोकांना....!

आयुष्यात सोहनलालसारखी चूक कोणीचं करू नका. जेणेकरून निष्पाप अरूणासारख्या कोणाचा तरी बळी जाईल. समाजाने स्त्रियांना बघण्याचा दृष्टीकोन बदलावा. त्यांना माणूस म्हणून जगायला द्या, असे मला वाटते. म्हणजेच 'जगा आणि जगू द्या'. स्त्रियांच्या वेदना समाजाने समजून घ्याव्यात. स्त्रियांना समाजात सन्मानाने वागवल्यामुळे पुरुषांचाच मान वाढेल. पुरुषांच्या बरोबरीने स्त्रियांनी काम करावे जेणेकरून एकमेकांविषयी परस्परावलंबीपणा समाजात वाढेल. हे स्वप्न आपण बाळगू नये. अरूणा, निर्भया यांचा बळी गेलाच आहे. तरीही आपण शहाणे होऊ नये म्हणजे आपलं माणूसपणच नासवण्यासारखं आहे... त्या माणूसपणाला जपूया. यातच सगळ्यांचा आनंद आहे.

विचारधन

विणेलेले आडवे उधे धागे आयुष्यात कामी येतात. कधी मायेचा हात बनून हातात हात घेतात. कधी पाठीशी ठाम पावलं बनून येतात. काही वेळा हेच धागे मित्रांच्या रूपाने आशवासक जाळे आपल्यासाठी विणतात. त्या जाळ्यात अलगद पडल्यावरही संकटांचा भार कुठेच्या कुठे निघून जातो. हीच उभी-आडवी मायेची विण आयुष्याचं मोल ठरवतं.

तरुणपिढीची 'नेट' वारी

- कृ. मेघा मंगेश मयुरी कोलते
द्वितीय वर्ष वाणिज्य

भारताचे माजी राष्ट्रपती स्वर्गीय मा. श्री. जे. पी. जे. अब्दुल कलाम यांचे स्वप्न किंवा ध्येय होतं की, २०२० साली भारत महासत्ता होईल. विकसित राष्ट्र म्हणून नावारूपाला येईल. यासाठी भारताची तरुणपिढी कर्तृत्ववान, सक्षम आणि निर्व्वसनी असणे अत्यंत महत्त्वाचे आहे. भारत हा एक विकसनशील देश आहे. भारताची लोकसंख्या प्रचंड आहे. लोकसंख्येमध्ये भारताचा जगात दुसरा क्रमांक लागतो. त्यामध्ये भारताची तरुणपिढी सर्वात जास्त आहे. भारतामध्ये तरुणपिढी ही संपूर्ण जगातल्या इतर देशांपेक्षा सर्वात जास्त आहे. म्हणून आज भारताला तरुण पिढीचा देश म्हणतात.

जसे आपण म्हणतो की सध्याची तरुण पिढी ही भारताचे उज्ज्वल भविष्य घडविणारी पिढी आहे. जी भारताला महासत्ता बनवणारी आहे. सध्याची तरुणपिढी हुशार, सक्षम, कर्तृत्ववान, कौशल्य असणारी अशी आहे. परंतु एकीकडे ही पिढी वाईट मार्गानी मोठ्या प्रमाणावर वाटचाल करत आहे. सध्याची तरुणपिढी ही व्यसनी होत आहे. दारू, सिगारेट, मटका, गुटखा अशा पारंपरिक व्यसनांच्या विळऱ्यात ही सापडली आहे. त्याबरोबरच या इंटरनेटसारख्या भयानक गोष्टीचे व्यसन सध्याची तरुणपिढी करते. म्हणजेच इंटरनेटवरील अनेक वाईट घटकांचे व्यसन लागले आहे. नेट शिवाय अस्वस्थ होणारा हा तरुण वर्ग पाहिला की याची खात्री पटते. हे

नवे व्यसन. मनाला, विचारशक्तीला झिंग आणते.

इंटरनेटशिवाय तरुणपिढीचे पान हालत नाही, असे म्हणता येईल. प्रत्येक तरुण-तरुणींच्या हातामध्ये मोबाईल हा असतोच. मोबाईलमध्ये पाहावे तर काय..... इंटरनेटवरून गप्पा मारणे, म्हणजेच फेसबुक, व्हॉट्सॉप, हाईक अशा सोशल नेटवर्कवरून चॅटिंग करणे हेच चालतं. यामध्ये ही तरुणपिढी आपला अत्यंत मोलाचा वेळ वाया घालवते. जर एखाद्या ठिकाणी मोबाईलला नेटवर्क नसेल

काहीवेळा इंटरनेट चालत नसेल किंवा चालू होत नसेल तर ती चलबिचल होते. काय करू नी काय नको अशी अवस्था होते. यालाच फोबिया असे म्हणतात. म्हणजेच मानसिक आजार होय. यामुळे तरुणपिढी आपले मानसिक संतुलन बिघडवून बसते.

इंटरनेटच्या वापरामुळे जर आपले आयुष्य उध्वस्त होणार असेल तर इंटरनेटचा वापर आपण कमी प्रमाणात केला पाहिजे. याचे भान तितकेसे दिसत नाही.

तरुणपिढीने इंटरनेटचा वापर हा केला पाहिजे, करू नये असे मी महटणार नाही. परंतु, त्याचा वापर कमी प्रमाणात म्हणजेच काही वेळेच्या मयदिपर्यंत केला पाहिजे. चॅटिंग करणे वाईट आहे असे म्हणता येणार नाही, त्यामुळे आपली मैत्री होते व ओळखी वाढतात. इंटरनेटचा वापर केल्यामुळे जगाच्या कानाकोपच्यात घडणाऱ्या घटना काही क्षणांत आपल्याला कळतात किंवा पाहता येतात.

तसेच, इतर गोष्टींचीही माहिती मिळते. इंटरनेटचा वापर अशा चांगल्या कामासाठी करावा, वायफल गोष्टींसाठी करू नये किंवा तो टाळला पाहिजे.

जर आपण इंटरनेटचा वापर मर्यादीत केला तर आपला वेळ वाचेल. तो वेळ आपल्याला देशाच्या प्रगतीसाठी वापरता येईल. आपली सध्याची तरुणपिढी आपला वेळ असा वाया घालवत असेल तर आपला देश विकसित कसा होणार? महासत्ता कसा बनणार? जर दिवसातील समजा चार तास इंटरनेटसाठी वापरत असू तर असे लाखो तरुण किती वेळ वाया घालवत आहेत, याचा आपण विचार आवर्जुन केला पाहिजे. त्यामुळे तरुणपिढीचा विकास होत नाही. इंटरनेटचा वापर सकाळी उठल्यापासून ते रात्री झोपेपर्यंत होतो. स्वतःच स्वतःच्या पायावर कुळ्हाड मारत आहे. ज्यामुळे ही तरुणपिढी प्रगतीच्या शिखरावर न जाता खाली अधोगतीकडे जात आहे.

भारताची तरुणपिढी आपले संस्कार, आपली संस्कृती, परंपरा विसरून दुसऱ्या देशाची संस्कृती घेत आहे. म्हणजेच पाश्चात्य संस्कृतीचे आकर्षण वाढले आहे. आपण दुसऱ्या देशांकडून ज्ञानात भर घालणाऱ्या चांगल्या गोष्टी आत्मसात केल्या पाहिजेत. वाईट गोष्टी करण्यास प्रवृत्त करणारी माहिती टाळणे गरजेचे आहे. म्हणूनच प्रत्येक तरुण-तरुणीने आपले विचार आचरण चांगले व शुद्ध ठेवले तर त्यांची ही प्रगती होईल आणि त्याबोबर आपल्या देशाची ही प्रगती नक्कीच होईल. जसे तुम्ही विचार कराल तसे तुमच्या आयुष्यात किंवा जीवनात घडेल म्हणजेच चांगला विचार केला तर चांगले घडेल आणि वाईट विचार केला तर वाईटच घडेल. त्यामुळे सर्वांनी चांगले विचार करून आणि तशी चांगली व उत्कृष्ट कृती करून आपले आणि आपल्या देशाचे भविष्य उज्ज्वल करूया.

□ □ □

- चौकटीबाहेरचे विचार -

निर्णय चुकतात आयुष्यातले आणि आयुष्य चुकत जातं,
 प्रश्न कधी-कधी कळत नाहीत आणि उत्तर मात्र चुकत जातं...
 सोडवताना वाटतं सुट गेला गुंता आणि प्रत्येक वेळी नवीन गाठ बनत जाते.
 दाखवणाऱ्याला वाट माहित नसते, चालणाऱ्याच ध्येय मात्र हरवून जातं.
 दिसतात तितक्या सोप्या नसतात काही गोष्टी. अनुभव म्हणजे काय ते तेव्हाच कळतं.

कुणीतरी असं म्हटलयं की कोणी कस दिसावं, यापेक्षा
 कोणी कसं असाव, याला महत्व आहे.
 ते जर शक्य नसेल तर कसं असाव यापेक्षा
 जास्तीत जास्त कसं नसावं याला नक्कीच महत्व आहे.

संकलक - कु. शेलार रूपाली रविंद्र शुभांगी
 द्वितीय वर्ष वाणिज्य

तिच्या स्वातंत्र्याचे काय ?

- कु. पांचाळ माधुरी संतोष संगिता
प्रथम वर्ष कला

आर्त हाक माझी
तुम्हापर्यंत पोहचेल काय ?
अग्नीसम या जीवनाची
धग कधी संपेल काय ?
नको मज महात्म्य आईचं
फक्त मला माणूस म्हणून
पहाल काय
माणूस म्हणून पहाल काय ?

ही हाक आहे आजच्या स्त्रीची. एका मुलगीची, आईची, बहिणीची आणि एका पत्नीची सुद्धा ! अशी वेळ आज स्त्रीवर यावी यासारखे वाईट ते काय ? पुरातन काळात सन्मान होता खरा. पण आजच्या या एकविसाव्या शतकात माणूस म्हणून जगणेही दूरापास्त व्हावे, याला स्त्रीचे दुर्भाग्य म्हणावे की काळाचा महिमा म्हणावे ? आज आपण समाजात फक्त संस्कृतीचे पतन होतानाच पाहतो. सर्वत्र जण अंदाधुंदी माजलेली आहे असे असेच वाटते. आजची वर्तमानपत्रे म्हणजे स्त्रीच्या आगतिकतेची कहाणी आहे. प्रत्येक दिवशीच्या वर्तमानपत्रात बलात्कार, हुंडाबळी, आत्महत्या यांसारखे शब्द स्त्रीच्या संदर्भात आलेले दिसतात. हे दररोज वाचत असताना मन विदीर्घ होते. हा आपला भारत देशच आहे का ? असा मनातून एक बाण मनालाच छोदून जातो.

आपल्या याच भारतमातेला काही वर्षांपूर्वी रविंद्रनाथ टागोर म्हणाले होते.

हे थोर चित्त पुण्यतीर्थ जागो रे थीरे,
ई भारतेर महामानवेर सागरती रे.

म्हणजेच 'हे माझ्या हृदया या पवित्र तीर्थाकडे नीट जागृत होऊन श्रद्धेने पहा. हा भारत देश महामानवतेचा सागर आहे.' खरंच जर हा भारत महामानवतेचा सागर आहे. जगाच्या उत्पत्तीचे कारण जी जननी आहे तिलाच माणूसकीने वागणूक मिळू नये, ही किती निंदनीय बाब नाही का ? स्त्री आता फक्त वासनापूर्तीची वस्तू बनली आहे. त्यासाठी सुशिक्षित स्त्री अथवा अशिक्षित स्त्री अशी वेगळी परिमाणे नाहीत. आजचे युग हे अतिशय गतिमान आहे आणि जवळही आले आहे. तंत्रज्ञानाने इतकी प्रगती केलीय की, खाजगी आयुष्य असे काही राहिलेच नाही. इंटरनेटद्वारे जगाच्या कोपन्यातील व्यक्तीशीही आपण मैत्री करू शकतो. पण ही प्रगती स्त्रीयांसाठी मारक ठरली. या माध्यमातून ओळखी होऊन फसवल्या गेलेल्या स्त्रीयांची संख्या काही कमी नाही. देशाला स्वातंत्र्य मिळविण्यासाठी अनेकांनी आपले रक्त सांडले पण हे स्वातंत्र्यच जीवावर उठले, असे वाटते. खरच जर असा अराजक समाजच होणार होता तर आपण पारतंत्र्यातच बरे होतो....

भविष्यातील जलयुद्ध टाळण्यासाठी ...

- कु. काडगे नमिता विजय विजय
त्रुतीय वर्ष वाणिज्य

पाणी हा माणसाचा आत्मा आहे. हे त्रिकालबधित सत्य आहे, सत्य होते आणि सत्यच राहणार हे निश्चित. त्यामुळे पाण्याची समस्या टाळणे हे प्रत्येकाचे आदयकर्तव्यच आहे. पाण्याची समस्या अशीच निर्माण झाली तर तिसरे महायुद्ध हे पाण्यासाठी होईल. तेव्हाचा उद्रेक अतितीव असेल.

आतापर्यंतच्या इतिहासात अनेक युद्धे झालीत हे आपल्याला माहीत आहे. त्यात सत्ता हे महत्त्वाचे कारण आहे. ही सत्ता म्हणजे भूमीवर सत्ता. पण भविष्यात अस्तित्वात असणाऱ्या जलसाठ्यांवर सत्ता काबीज करण्यासाठी युद्धे झालीत, तर मग आश्वर्य वाटायला नको. भविष्यातील धोक्यांची घंटा तर आत्ताच वाजते आहे. अशावेळी या धोक्याच्या घंटेकडे दुर्लक्ष करून कसे चालेल ?

आजकाल पाण्याचा वापर हा दिवसेंदिवस वाढत चालला आहे. पाण्याशिवाय एक दिवस काढणे ही कल्पनाच अस्वस्थ करते. ग्रामीण भागात पाण्यासाठी लोक वनवन फिरत आहेत. ग्रामीण भागात शेती, बागायती, गुरे यासाठी पाण्याची मोठ्या प्रमाणावर आवश्यकता आहे. परंतु, हल्ली पावसाचे प्रमाण खूपच कमी झाले आहे. एक हंडा पाण्यासाठी रुग्णातासूनतास फिरतात, चालत राहतात. तेव्हा कुठे त्यांना पिण्यासाठी एक हंडा पाणी मिळते. परंतु पाण्याचा वापर कसाही होत असतो. उदा. अर्धा ग्लास पाणी प्यायचे असेल तर एक ग्लास पाणी घेतले जाते व अर्धा ग्लास पाणी

पिऊन उरलेले पाणी ओतले जाते. असा पाण्याचा विनाकारण वापर होताना ग्रामीण भागातील जनेतेकडे पाहायला पाहिजे. जर असाच पाण्याचा वापर केला तर पुढच्या पिढीला पाणी भेटणारच नाही.

दुसऱ्या बाजूला शहरी भागाकडे पाहिले तर 'रेनबाथ', मोठमोठी हॉटेल, टॉवर्समध्ये असणारी जलतरण तलावं म्हणजे पाण्याची अक्षरशः चैनीच असते. हे वुठेतरी थांबवायलाच पाहिजे. याची सुरुवात आपण आपल्यापासून केली पाहिजे.

७३ व्या घटना दुरुस्तीने त्रिस्तरीय पंचायत राज्य व्यवस्थेतील ग्रामपंचायतीच्या ग्रामसभेला अनन्य साधारण महत्व प्राप्त झाले आहे. या अनुषंगाने महाराष्ट्र शासनाने ग्रामीण भागात पाणी पुरवठाच्या सोयीसुविधा निर्माण करण्यासाठी व भविष्यातील जलसमस्या टाळण्यासाठी ग्रामसभेच्या माध्यमातून लोकांचा पुढाकार आणि शासनाचा सहभाग हे मागणी आधारित धोरण अवलंबिले आहे.

१९६० पासून महाराष्ट्र शासनाने ग्रामीण जनेतेसाठी शुद्ध व पुरेसे पाणी मिळवून देण्याकरीता कठोर परिश्रम घेतले. पिण्याच्या पाण्याची सुविधा उपलब्ध करून देण्यासाठी महाराष्ट्र शासनाने 'जलस्वराज्य प्रकल्प' प्रथमतः महाराष्ट्रातील तीन जिल्ह्यात पथदर्शी तत्त्वावर राबविण्यास सुरुवात केली. या प्रकल्पाला लोकांकडून मिळालेला प्रतिसाद लक्षात घेऊन राज्य शासनाने प्रथम टप्प्यात ९

जिल्हे, तर दुसऱ्यात १७ जिल्ह्यांचा समावेश केला आहे. आज राज्यभरातील एकूण २६ जिल्ह्यात या मागणी आधारित प्रकल्प, लोकांचा पुढाकार आणि शासनाच्या सहभागाने यशस्वीरित्या राबविला जात आहे. हे झाले सरकारी धोरण.

सर्वसाधारणपणे पाण्याचा भरमसाठ वापर केला जातोय आणि असाच वापर कायम होत राहिला तर भविष्यात पाण्याच्या अनेक समस्या निर्माण होतील. आज मराठवाड्यातील लोकांना पिण्याच्या पाण्यासाठी अनेक अडचणींचा सामना करावा लागतो. पिण्याच्या पाण्याची याचना होते. कदाचित भविष्यात मराठवाड्याची अवस्था संपूर्ण महाराष्ट्रावर येवू शकते. भविष्यातील पाण्याची ही समस्या टाळण्यासाठी उपाययोजना केल्या पाहिजेत.

जर प्रत्येकाने पाणी वाचवणे हे माझे कर्तव्य

आहे, असे मानले किंवा पाणी वाचवणे ही माझी वैयक्तिक जबाबदारी आहे, असे मानले तर बच्यापैकी पाण्याची समस्या मिटू शकते. पाण्याचा अयोग्य व अतिवापर टाळणे, पाण्याचे योग्य व्यवस्थापन करणे, ठराविक प्रमाणातच झाडांना पाणी देणे, ठिक क सिंचनाचा वापर करणे, बांध घालून पाणी अडवणे, डोंगर उतारावर चन्या खणणे, थेट समुद्राला मिळणारे पाणी जागोजागी अडवून ते योग्यरित्या जर्मिनीत मुरवणे, जेणेकरून पाण्याची पातळी वाढेल. शिवाय 'झाडे लावा, झाडे जगवा', 'पाणी अडवा, पाणी जिरवा' असे प्रकल्प गावोगावी राबवणे. धरणे बांधणे महाविद्यालयीन पातळीवर जलसमस्या रोखण्यासाठी योग्य प्रयत्न करणे. लोकांमध्ये जाणीव, जागृती निर्माण करणे आवश्यक आहे. पण तरीही 'पाणी हे जीवन' म्हणताना त्यातला अर्थ समजून घेतला तर भविष्यातील धोका आपण टाळू शकतो.

- चौकटीबाहेरचे विचार -

स्वप्न पुरुण झालं नसेल तर रडायच नसतं
रंग उडाले म्हणून चित्र फाडायचं नसतं
फक्त लक्षात ठेवायच असतं, सारखं काही आपलं नसत. आपल्या दुःखात कधी दुसऱ्याचं सुख असतं.
छोट्याशा या आयुष्यात खुप काही हवं असतं, पण जे पाहिजे तेच मिळत नसतं.
असंख्य चांदण्यांनी भरूनसुद्धा आपल आभाळमात्र रिकामी असतं.
हव्या असलेल्या सगळ्याच गोष्टी माणसाला मिळत नसतात,
याचं उत्तर सुरेश भटांनी सांगितलय...

आयुष्य छान आहे,
थोड लहान आहे,
रडतोस का वेड्या
लढण्यात शान आहे ...
काट्यातही फुलांची झुलापी कमान आहे.
उचलून घे हव ते... दुनिया दुकान आहे,
जगणे निरर्थक म्हणतो तो बेर्इमान आहे ...

संकलक - कु. शेलार रूपाली रविंद्र शुभांगी
द्वितीय वर्ष वाणिज्य

गर्दीत हरवलेली माणूसकी ...

कु. सरवणकर पूजा श्रीकांत प्रणिता
तृतीय वर्ष वाणिज्य

विषय ऐकून खूप आश्यर्च वाटले असेल ना ? आपण माणसच आहोत का हा प्रश्न तर नक्कीच पडला असेल.... किंवा काय आहे वेडेपणा... असाही प्रश्न पडला असेल असो.... पण मला हे सांगताना खरचं खूप खंत वाटते. अहो गर्दी तर माणसांचीच आहे पण माणूसकी हरवलेल्या माणसांची. फक्त पैशाच्या आणि स्वार्थाच्या मागे धावणाऱ्या माणसांची !

एखादा माणूस आपल्या बरोबर चांगला वागला म्हणून आपण त्याच्याबरोबर चांगले वागलो हा फक्त व्यवहार झाला. पण जो आपल्या बरोबर वाईट वागतो किंवा चांगलं बोलत नाही त्याच्याबद्दलही चांगला विचार करणे, त्याच्या सोबत चांगलं वागणं ही माणूसकी आहे.

खरचं विचार करण्यासारखी गोष्ट आहे. आपली संस्कृती काय होती आणि आज आपल्याला काय पहायला मिळतेय ! नव्हे तर आज आपण काय करतोय... आज थोडा विचार करूया... स्वामी रामकृष्ण परमहंस आपल्या सगळ्यांनाच माहिती आहेत. त्यांचेच एक उदाहरण. एके दिवशी ते एका नदीकाठावर स्नान करत होते. तेव्हा अचानक तिथे एक विंचू आला आणि तो पाण्यात बुडू लागला. ते पाहताच रामकृष्ण परमहंसांनी त्याला वाचवायाला आपला हात पुढे केला. आपल्याला माहिती आहे - की विंचू कधी कोणाला चावल्या शिवाय सोडत नाही. त्यांनी विंचवाला पकडले तर विंचवाने त्यांना नांगी मारली. पुन्हा दोन तीन वेळा तेच झालं. परमहंस त्याला वाचवायचा प्रयत्न करतात आणि विंचू नांगी मारतोय... हे एकाने पाहिले आणि त्यांना राहावलं नाही. त्यांनी जाऊन विचारलं

तुम्हाला हा विंचू चावतोय तरी तुम्ही का त्याला वाचवताय ? तेव्हा त्यांनी दिलेले उत्तर खरचं खूप मार्मिक आहे. ते बोलले, 'विंचू हा प्राणी आहे आणि नांगी मारणे हा त्याचा धर्म आहे आणि प्राणी असून तो आपला धर्म सोडत नाही, तर मी तर माणूस आहे. त्याच्या पेक्षा जास्त बुद्धिमान समजला जाणारा प्राणी आणि बुडणाऱ्याला वाचवणे हा माझा धर्म आहे. मग मी का तो पाळू नये ? असे महान महात्मे याच भूमीत होऊन गेलेत आणि आजचा माणूस ह्याच्या पूर्ण विरुद्ध वागतोय. याचे हे दुसरे उदाहरण.

सातारा जिल्ह्यातील ज्वलंत घटना. रस्त्यावर एका मुलाचा अपघात झालेला. तेथील काही लोकांनी ते पाहिले. मदत करावी या भावनेने ते त्या मुलाच्या जवळ आले. त्या मुलाला हॉस्पिटल मध्ये नेण्यास तयार झाले. त्यांच्याकडे गाडी नव्हती आणि सरकारी गाडी येईपर्यंत वेळ त्यांच्याकडे नव्हता. कारण त्या मुलाची अवस्था खूप वाईट होती. म्हणून रस्त्यावर उभे राहून येणाऱ्या प्रत्येका समोर ते मदत मागत होते, पण कोणीही गाडी थांबवली नाही. एका गाडीवाळ्याला खूप विनवण्या केल्या पण उपयोग झाला नाही. आपलाच विचार करताना एखाद्याच्या आयुष्यापेक्षा, आपला पोलिस-कोर्ट यामध्ये वेळ जाईल या विचाराने कोणीच थांबलं नाही. तरी सुद्धा त्या लोकांनी हिंमत सोडली नाही . काहीतरी करून त्या मुलाला हॉस्पिटल पर्यंत पोहचवले. पण तेव्हा वेळ निघून गेली होती. त्याचा काहीही उपयोग झाला नाही. हॉस्पिटलमध्ये चौकशी झाली. कोण ? कुठला ? ... काही वेळाने त्या मुलाचे वडील हॉस्पिटलमध्ये आले. बाहेर पाहतात तर तेच अनोळखी लोक समोर

होते. जे गाडी थांबवण्यासाठी आपल्याकडे विनंत्या करीत होते. आपलाच मुलगा तिथे मृत्युशी झूंजत होता हे लक्षात येते तेव्हा त्यांच्या पायाखालची जमीन सरकते. वाटलं आपणच आपल्या मुलाला गमावलं. जर आपल्यातली माणुसकी त्या क्षणी जागी झाली असती तर कदाचित आज आपला मुलगा आपल्या समोर जीवंत उभा असता. अशा अनेक विचाराने त्याचं डोकं बधिर झालं... जेव्हा स्वतःच जळतं तेव्हाच कळतं, असं म्हणतात तेच खर. काही दिवसात हि माहिती त्यांनी इतरांना सांगितली.

कोणत्याही परिणामांची भिती बाळगू नका. त्याक्षणी कोणाला मदत करता येईल तेवढी करा. आपली माणुसकी जागवा. कोणीतरी म्हटलय की, जेव्हा आपण कोणासाठी तरी एक चांगल काम करतो तेव्हा समजा की आपल्या आयुष्यात चार चांगल्या गोष्टी घडायला सुरुवात होत आहे. माणुसकी जागवायला वाट नको बघू. माणुसकी मुठभर आणि माणसं मणभर हे बदलवूया !

पण आजचा समाज बघून खरचं खूप वाईट वाटतं. पैसा हा गरजेचा आहेच पण तो कोणाचातरी जीव वाचवण्यासाठी उपयोगी यावा. आपल्या समोर खूप चांगल्या लोकांची उदाहरणे आहेत. तरी आपण त्यांच्याकडून काहीच घेत नाही, ही खंत आहे. डॉ. प्रकाश आमटे हे व्यवसायाने डॉक्टरच आहेत. डॉ. प्रकाश आमटे यांनी अशा

लोकांची मदत केली, ज्यांना पैसा हा प्रकारही माहित नव्हता. जे लोक अंगभर कपडे घातलेल्या माणसांना घाबरायची. तेव्हा त्यांनी त्यांची फक्त सेवा केली. हजारे लाखो लोकांना त्यांनी मुख्य प्रवाहात आणले. दुसरीकडे आपण आपल्या समोरचेच काही डॉक्टर पाहतो. एखाद्या माणसाकडे थोडे पैसे कमी असले तर 'पहिले पैसे भरा मग उपचार', अशी अट असते. त्या माणसावर उपचारही केले जात नाहीत, ही वास्तवता आहे. सगळेच नाहीत पण काही प्रमाणात असे लोक समाजामध्ये आहेत. माणसाच्या जगण्याची त्याच्या श्वासाची किंमत पैशात केली जाते. मग मनात विचार येतो... खरचं हा पैसा इतका मोठा कसा झाला ? जीवनापेक्षा सुद्धा मोठा ? एकाच घरात दोन भावांच पटेनास झालय फक्त ह्या पैशांमुळेच. खून, दरोडा अशा अनेक घटना घडतात आणि हे करणारा कोण ? तर हा माणुसच ? ज्याची माणुसकी पैशानं कमी केलीय.

शेवटी एवढच सांगेन, आपल्यातली माणुसकी जागवा हो... स्वतःसाठी तर सगळेच जगतात पण कधीतरी दुसर्यांसाठी पण जगून पहा. लोकांचा विचार करा, आदर करा. ज्यांना मदतीची गरज असेल त्यांना मदत करा. हीच खरी माणसाची माणुसकी आहे. तीच हरवली तर माणुस शोधूनही सापडणार नाही. मुठभर माणुसकीही घरंगळू जाईल.

सुखासाठी कधी कधी हसाव लागतं, तर कधी कधी रडावं लागतं. कारण,

सुंदर धबधबा बनायला पाण्यालाही वरुन खाली पडावं लागत ...

चारचौघात बसण्यापेक्षा कधी कधी समुद्र किनाऱ्यावर

जाऊन बसावं, आठवर्णीना घेवून बसावं ...

आयुष्य जास्त सुंदर वाटतं ...

आपल्याला कोण हवय यापेक्षा आपण कोणाला हवयं याचा कधीतरी विचार करावा.

आकाशातले तारे कधीच मोजून होत नाहीत.

माणसाच्या गरजा कधीच संपत नाहीत.

शक्य तेवढे तारे मोजून समाधानी रहावं,

आयुष्य जास्त सुंदर वाटतं

संकलक - कु. शेलार रूपाली रविंद्र शुभांगी, द्वितीय वर्ष वाणिज्य

काव्य विमुग्ग

म्हणजे काय ते ...

ओढ म्हणजे काय ते जीव
लावल्याशिवाय कळत नाही
प्रेम म्हणजे काय ते स्वतः
केल्याशिवाय कळत नाही
विरह म्हणजे काय ते प्रेमात
पडल्याशिवाय कळत नाही
जिंकण म्हणजे काय ते
हरल्याशिवाय कळत नाही
दुःख म्हणजे काय ते अपेक्षाभंग
झाल्याशिवाय कळत नाही
सुख म्हणजे काय ते दुसऱ्यांच्या
हास्यात शोधल्याशिवाय कळत नाही
समाधान म्हणजे काय ते
आपल्याला शोधल्याशिवाय कळत नाही
मैत्री म्हणजे काय ते जीव
लावल्याशिवाय कळत नाही
आपली माणस कोण ते
संकटाशिवाय कळत नाही
सत्य म्हणजे काय ते डोळे
उघडल्याशिवाय कळत नाही
काळ म्हणजे काय हे तो
निसटून गेल्याशिवाय कळत नाही
मृत्यू म्हणजे काय हे तो
समोर आल्याशिवाय कळत नाही

संकलन - रावराणे अमृता अगस्ती अंजली
द्वितीय वर्ष वाणिज्य

आई

शब्द देखील कमी पडतील,
करताना तिचं वर्णन
प्रत्येक जन्म करावा
तिच्या चरणी अर्पण

कसलीही अपेक्षा न करता
केलेस तू आम्हांवर संस्कार,
कितीही पूजा अर्चना केली,
तरी फेडू शकत नाही,
तुझे उपकार

मुलांच्या सुख दुःखांना,
सामावून घेतो तीचा गाव,
मित्रांनो, आणखी कोण नसुन,
'आई' आहे तीचं नाव

आज देवाकडे प्रार्थना करतो मी
तुच 'आई' म्हणून लाभू दे,
आम्हास प्रत्येक जन्मोजन्मी ...
प्रत्येक जन्मोजन्मी

संकलन - पवार नमन किशोर कस्तुरी
तृतीय वर्ष कला

राहून काही गेले

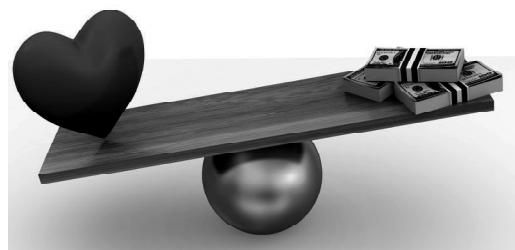
पुन्हा नव्याने इथं
 मी जगणं शिकले
 प्रेमावर प्रेम करून
 राहून जीण गेले
 अस्तित्वाची खूण माझी
 मीच हरवून गेले
 जखमा आल्या भरून
 राहून घाव गेले
 तिच्या व्यथांना व्यर्थ
 जीवन समजून गेले
 घेऊन दुःख आयुष्यभरच
 राहून स्वप्न गेले
 गर्द अंधार भक्ती
 मी एकाकी राहीलेला
 सोबती जे होते
 सोडून सारे गेले
 स्वप्न झाले गहाळ
 उध्वस्त सारे झाले
 सौंदर्यात प्रीतीच्या या
 वाहून नाव गेले
 उजाड मन माळरान
 जीणे उणे उरले
 काही होते करायचे
 राहून काही गेले

संकलन - बृषाली वसंत पांगळे उज्ज्वला
 तृतीय वर्ष वाणिज्य

पैसा

पैशाने वस्तु विकत घेता येते, घरपण नाही
 पैशाने पलंग खरेदी करता येतो, झोप नाही
 पैशाने घड्याळ खरेदी करता येते, वेळ नाही
 पैशाने पुस्तक खरेदी करता येते, ज्ञान नाही
 पैशाने पद मिळवता येते, आदर नाही
 पैशाने औषध घेता येते, आरोग्य नाही
 पैशाने रक्त विकत घेता येते, आयुष्य नाही
 थोडक्यात -
 पैसा म्हणजे सर्वस्व नव्हे.
 ज्याच्यामुळे अनेकदा दुःखच निर्माण होते
 पैशाच्या मागे धावू नका ...
 उलट पैसाच तुमच्या मागे धावावा
 असे काहीतरी करा.

संकलन - पवार दिपाली विश्वनाथ आश्चिनी

‘ती’ का नको... ?

लक्ष्मीच्या पावलांनी दीपावली येते,
नवरात्रीच्या जागराने दुर्गा पावते,
वटपौर्णिमेच्या दिवशी सावित्री दिसते.
तरीही गर्भातली चिमुकली जन्माआधी मरते.

जन्मदात्री आई स्त्रीच असते,
राखीचा धागा ताई बांधते.
पाडव्याला पत्नी औक्षण करते,
तरीही गर्भातली चिमुकली जन्माआधी मरते
मुलगा म्हणे वंशाचा दिवा.
तर मुलगी वंशाची पणती असते.

मुलगी आहे जीवनाची शिल्पकार,
मुलगी ओङ्गं नाही, आहे आधार
तरीही गर्भातली चिमुकली जन्माआधी मरते.

संकलन - रावराणे पूजा शहाजी शितल
तृतीय वर्ष वाणिज्य

गजां तंबाखू मुक्तीचं

आवड मला ज्याची मी त्यालाच आणलं
तंबाखू गुटख्याला आता मी सोडलं
शेजारचा हा दोस्त माझा
लागला मरायला, हा लागला मरायला
जवा तंबाखू, गुटखा हा
लागला हातात मळायला ॥४॥

काय सांगू तुम्हा या तंबाखूची गोष्ट
तंबाखूने होई जीवन नष्ट
घेऊन गुटखा लागेल झटका
जीवन संपायला, लागलं जीवन संपायला
जवा तंबाखू, गुटखा हा
लागला हातात मळायला ॥१॥

संकलन - तेली अक्षता दिनेश वंदना
द्वितीय वर्ष वाणिज्य

बेटी बचाओ
save the girl child

‘त्याच्या’ साठी ‘तिची’ हृत्या

मैत्री केली आहेस म्हणून...

मैत्री केली आहेस म्हणून तुला सांगावस वाटतय ...
गरज म्हणून ‘नात’ कधी जोडू नकोस
सोय म्हणून सहज असं तोडू नकोस
रक्ताचं नाही म्हणून, कवडीमोल ठरवू नकोस
भावनाचं मोल जाण ... मोठेपणात हरवू नकोस ...
आयुष्याच्या प्रत्येक वळणात नवं नात जुळत असतं
जन्मभर पुरेल इतकं भरून प्रेम मिळत असतं ...
तुझी ओंजळ पुढे कर, कमीपणा मानू नकोस
व्यवहारातलं देण घेणं फक्त मध्ये आणू नकोस ...
मिळेल तितकं घेत रहा, जमेल तितकं देत रहा
दिलं घेतलं सरेल तेव्हां... पुन्हा मागून घेत रहा ...
समाधानात तडजोड असते फक्त जरा समजून घे
'नात' म्हणजे ओझं नाही, मनापासून उमजून घे ...
विश्वासाचे चार शब्द ... दूसरं काही देऊ नकोस
जाणीवपूर्वक नात जप, मध्येच माघार घेऊ नकोस ...

संकलन - भोसले पुजा राहूल रोहिणी
द्वितीय वर्ष कला

काही सुशिक्षित हव्याशी माणसं
कुठंही कधीच मागं नसतात
स्त्रीभूषण हत्येचे पाप करण्यात
तेच सर्वाच्या पुढे असतात ॥१॥
कायद्याने बंदी असूनही
ते गर्भलिंग चाचणी करतात
गर्भात मुलीचे निदान झाल्यास
डॉक्टर तिला मारून टाकतात ॥२॥
माणसा तू माणसासारखा रहा
हैवानागत निर्दयी होऊ नकोस
स्त्रीभूषण हत्या करून
स्त्री-पुरुष समतोल ढासळू नकोस ॥३॥
मुलगा असो किंवा मुलगी
त्यांच्यात भेदभाव करू नका
मातापित्यांनो, वंशाच्या दिव्यासाठी
मुलीची जीवनज्योत विज्ञवू नका ॥४॥
आईच्या उदरातील मुलीलाही
अंधारातून प्रकाशात येऊ द्या
स्वयंप्रकाशित होऊन सुखानं
या सुंदर जगात जगू द्या
या सुंदर जगात जगू द्या ॥५॥

संकलन - हडशी लंकेश शांताराम शितल
द्वितीय वर्ष वाणिज्य

कोणायासून काय घ्यावे ?

सुर्यापासून रंग घेऊया
चंद्रापासून शांती
चमचमणाऱ्या ताच्यापासून
दिव्य घेऊया क्रांती.

मी पाहिलयं ...

मोठ्या मोठ्या व्यर्कींच्या कर्तृत्वाविषयी
बोलताना पाहिलयं
पण कर्म करण्याची वेळ आल्यावर
त्याच व्यर्कींना पळतानं पाहिलयं ...
शिकवतात ते आम्हाला शांतता संयम
म्हणतात दुसऱ्यांचे प्रश्न ऐकून घ्यावेत पण
स्वतःचे मात्र खरे करत असताना
त्याच व्यर्कींना भांडताना पाहिलयं ...
जाती भेद पाळू नये, उच्च नीचता मानू नये
असे म्हणताना पाहिलयं ...
पण शाळा कॉलेजमध्ये प्रवेश घेत असताना
त्याच व्यर्कींना जातीचा दाखला घेताना पाहिलयं ...
क्षणाक्षणाला या संसाराला बदलताना पाहिलयं ...
दोस्तांनो खरे सांगू ...
माणसाला माणुसकी विकताना मी पाहिलयं ...

संकलन - नारकर ज्योती शंकर सुप्रिया
तृतीय वर्ष वाणिज्य

फुलापासून गंध घेऊया
कोकिळेकडून गाणे
झुळझुळणाऱ्या झन्यापासूनी
घेऊ नवे तराणे

झाडापासून घेऊ सावली
मातीपासून जगणे,
गडगडणाऱ्या ढगांपासूनी
घेऊ जीवनगाणे

प्रभातकाळी एक शिकूया
जगवित जीव जगूया
संध्यासयी एक होउनी
सारे मित्र हसूया.

संकलन - पवार दिपाली विश्वनाथ अश्विनी
द्वितीय वर्ष वाणिज्य

मराठीची ओळख

मराठी बोली, मराठी भाषा
कोठे ना कोठे तरी दडली आहे मराठी माणसाची आशा
छत्रपती शिवरायांचा तुच आहेस वाली
म्हणूनच मराठी माणुसकीत सुरु झाली शैली
अंगणामध्ये तुळस, शिखरावरती कळस
हिच तर आहे मराठी माणसाची ओळख
सांडलेल्या रक्तात सुद्धा
दिसणार नाही काळोख
मराठी आहोत आपण
हिच आमची ओळख
महाराजांनी शस्त्र घेतले हाती
या शस्त्राची करू नको तू माती

कॉलेज एक घर

शिक्षणाचं घर कॉलेज असत.
आपल्या कलागुणांच प्रदर्शन त्यातच असतं.
तेच आपल्याला घडवतं असत
नवयुगात वावरण्यास शिकवत असतं
त्यामुळेच आपल्यातलं माणूसपण घडत असतं
वाटचाल करताना रोज नविन चेहरे भेटत असतात.
व आपल्याला नकळतच घडवत जातात.
असे हे कॉलेज विश्व फक्त काही काळच
आपल्या आयुष्यात येते व अनमोल अशी
शिकवण देवून जाते.

संकलन - राशिवटे नितीन यशवंत रेशमा

संकलन - रावराणे पुजा शहाजी शितल
टी. वाय. बी. कॉम